

Nr. 6, IANUARIE 2009

# INTERECTIV



EDITOR  
**SibArt**



## **REDACȚIA**

**Coordonator ediție**

Nicu Cârlig

**Senior editor**

Andrei Vartic

**Echipa de redacție**

Nicolae Ciobanu

Ion Mischevca

Vlad Madan

Vadim Bolocan

Camelia Bazarca

Viorica Deleanu

Ilinca Babuci

**Colaboratori**

Mariana Țăranu, Alexandru Lupușor,  
Eugen Frunză, Alexandru Lebedev,  
Corneliu Comendant, Larisa Sârbu,  
Marius Tărăță.

**Concepție grafică**

Ionuț Murgu

**Fotografie**

MEDIA ART

ISSN 2065 - 0531

**2009**

## **CUPRINS**

|                                                                                                                |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>REVELații REVELionice .....</b>                                                                             | <b>3</b>  |
| <b>Nihilismul radical al lui Eminescu .....</b>                                                                | <b>4</b>  |
| <b>Al XVI-lea Patriarh .....</b>                                                                               | <b>6</b>  |
| <b>“Codul de etică al jurnalistului care<br/>abordează tematica religioasă sunt<br/>cele 10 porunci“ .....</b> | <b>7</b>  |
| <b>Mileniul rătăcirii .....</b>                                                                                | <b>9</b>  |
| <b>Maratonul cumpărăturilor creștine .....</b>                                                                 | <b>11</b> |
| <b>Caracterul evident comercial și<br/>senzațional al unor publicații<br/>sau programe TV .....</b>            | <b>11</b> |
| <b>De la Gaza la gaze... ..</b>                                                                                | <b>12</b> |
| <b>Gyula-”Orașul Mare” al românilor<br/>din Ungaria .....</b>                                                  | <b>13</b> |
| <b>“Mai mult curaj în a exprima gândurile“ ...</b>                                                             | <b>16</b> |
| <b>Coraportul dintre Parlament și<br/>societatea civilă .....</b>                                              | <b>18</b> |
| <b>“Cea mai mare bogăție a<br/>neamului nostru sunt colindele“.....</b>                                        | <b>19</b> |
| <b>Datini și obiceiuri de iarnă în Bucovina .....</b>                                                          | <b>20</b> |
| <b>Fantasmagoria divină .....</b>                                                                              | <b>21</b> |
| <b>Vlad Ioviță - unul dintre fondatorii<br/>cinematografiei naționale .....</b>                                | <b>22</b> |

Potrivit Art. 206 C.P., responsabilitatea  
juridică pentru conținutul articolelor  
aparține autorilor.

Deasemenea, subliniem faptul că nu  
toate articolele publicate au în totalitate  
și valoare actuală; dar, potrivit normelor  
jurnalistice internaționale, nu interven-  
im în textele originale, responsabilitatea  
aparținând și traducătorilor.

# REVELații REVELionice

„Vreme trece, vreme vine,  
Toate-s vechi și nouă toate;”

Tot ce facem, tot ce se întâmplă în jur, toate sunt niște curburi, cercuri. Un lanț din zale ce se tot repetă în unicitatea lor. Zale ce alcătuiesc o armură, ce împiedică a fi străpunsă linia timpului. O armură din vise, speranțe, căderi și zboruri. O armură transformată în armă fără a declanșa a păcii dură alarmă.

Așa a trecut și 2008, cu tot ce a avut pentru a da ce vom avea. Deseori spun că, anul e același, doar cifra se schimbă. Ultimele clipe ale anului m-au găsit în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, uitându-mă la oameni, la reacțiile lor, încercând să citesc pe fețe ce e scurgerea timpului. Observații ce la rândul lor m-au făcut să recit în gând *Glossă* de Mihai Eminescu și să mă mir cât de neschimbător e totul deși totul în jur se schimbă.

De ceva timp, nu mă mai mișcă această sărbătoare, a întâmpinării noului an. E un fel de ritual și o convenție. Vedeam o mulțime de oameni adunați în Piață doar pentru că au știut că și alții vor fi acolo. Mă întreb oare câți dintre cei prezenți doreau cu adevărat să fie la acea oră în acel loc? Oare câți nu ar fi vrut să stea acasă, la cald și să simtă că a mai trecut ceva, fără fală și mândrie, fără ipocrizie și falsă bucurie?

„Ce e rău și ce e bine  
Tu te-ntreabă și socoate;”

Oameni, zeci, sute, așteptând sunetul orologiului. Așteptând acea iremediabilă și ireversibilă numărătoare inversă. Numărătoare ce întâi creează emoție, necesitate, apoi rând pe rând teamă, panică și eliberare. Și toate acestea doar în acele 10 secunde numărate în cor. Acele secunde ce se scurg și parcă nu ai mai vrea să le rostești pentru că nu vrei să pășești înainte să o iei iarăși de la capăt. Dar totuși dacă nu ai mai număra, nu ar însemna că timpul nu se va scurge. Te simți atunci privind în urmă, luându-ți rămas bun cu batista albă de la tine însuși. E ca un joc Tetris trecerea anilor. Înantăm, și cu fiecă nivel cifra din dreapta crește și totul se mișcă mai repede. Dar ai aceleași figuri pe care trebuie să le pui la locul lor. Aceleași găuri, aceleași probleme ce necesită rezolvare. Abia aștepti clipa când nivelul se va schimba, crezând că ai scăpat. Și iată, nivelul se schimbă. Punctele se acumulează. Experiența crește, apoi apare nostalgia pentru primele niveluri, atunci când știi că te apropii de sfârșitul jocului. Nivelurile în care piesele cădeau mai încet și aveai timp să le întorci și poate să le plasezi acolo unde ai fi vrut.

„Nu spera și nu ai teamă,  
Ce e val ca valul trece;”

Ciudați suntem noi, oamenii. Mereu credem că poate fi altfel, atunci când ciocnim cupele cu șampanie. Când ne urăm ceea ce ne-am urat și de Crăciun, și de Paște și la zilele de naștere și de toate sărbătorile. Sperăm că acum putem șterge totul pentru a o lua de la capăt. Și de fiecare dată este la fel – la început: vai ce așteptări am, va fi anul



meu, anul în care voi rezolva toate problemele, când mi se vor împlini toate dorințele. Ca apoi să ajungem iar la intersecție și să ștergem iar. De parcă am duce în spate coșuri de gunoi – la început de an sunt goale, curate și miere ai linge în ele, ca în decursul anului să le umplem, să le murdărim și să ne fie silă de ele. Apoi iar le golim, uităm ce a fost în ele și iar lingem miere.

Revelionul e speranță de schimbare, speranța că tot ce a fost mai rău a rămas în urmă.

„De te-ndeamnă, de te cheamă,  
Tu rămâi la toate rece.”

Am văzut în Piața Marii Adunări Naționale oameni ce se aflau acolo doar pentru focurile de artificii – acele licăriri de moment ce vestesc începutul noului an. Acele lumini ce pentru câteva secunde îți umplu ochii de culoare pentru a decolora ceea ce a fost.

Am văzut bătrâni ce se amestecau printre tineri voind a se simți și ei tineri, dansând mai mult de frig decât de bucurie – era concert.

„Tot ce-a fost ori o să fie  
În prezent le-avem pe toate,  
Dar de-a lor zădărnici  
Te întreabă și socoate.”

Nu facem altceva decât să ierarhizăm anii și cu cât sunt mai îndepărtați, cu atât devenim mai nostalgici, aducându-ne aminte de momentele frumoase care au fost și încercând să le uităm pe cele triste.

„Căci acelorași mijloace  
Se supun câte există,  
Și de mii de ani încoace  
Lumea-i veselă și tristă;”

Anul Nou este o atitudine – asta mă învață poezia lui Eminescu, publicată în decembrie spre sfârșit, pe care o folosesc acum spre a invoca începutul.

Bucurați-vă de ceea ce sunteți și intrați în Noul An așa cum sunteți.

La Mulți Ani!

Alex Lebedev

# Nihilismul radical al lui Eminescu

Se știe că romantismul este o stare de spirit, un mod specific de angajare, afectivă și intelectuală, în cuprinsul vieții. În mod primar, acest sentiment al vieții nu poate fi exprimat decât în chip poetic și abia ulterior redat în forma conceptualizărilor filosofice. Spiritul romantic reprezintă mai degrabă o nouă formă de sensibilitate, un nou rafinament al trăirii, decât un nou mod de a gândi (cineva ar putea pretinde chiar nontransponabilitatea sentimentului în plan conceptual, cea de care vorbește Blaga în *Trilogia valorilor*). Totuși, această stare de spirit, această sensibilitate poetică, coincide (și se pare prin interacțiune) cu schimbarea majoră de perspectivă care s-a produs în evoluția gândirii metafizice în intervalul cuprins între secolele al XVII-lea și al XIX-lea, evoluție care conduce la o nouă concepere a absolutului, atât ontologic, cât și axiologic. Cea mai înaltă, în sens axiologic, și cea mai sigură, în sens ontologic, entitate, Dumnezeu, fusese detronată. Transcendența și orice nume ce i se poate da este obstracționată și exclusă din cuprinsul lumii. Numele acestei „mișcări istoriale” (Heidegger) este nihilismul. Deși a fost recunoscută și interpretată de către Nietzsche, nihilismul este resimțit, într-o formă implicită, deja în opera romanticilor. Romanticii sunt cei dintâi care trăiesc dramatic faptul că o realitate absolută, ultimă, metafizică nu există. În acest sens, romanticii vin să ofere metafizicii moderne o reprezentare năucitoare în sine, spunând că *lumea este vis al neființei*. Simbolistica romantică a nihilismului a luat diverse înfățișări. În locul „neființei” putându-se afla noaptea sau „geniul rău”, „zeul absurd” sau pustietatea, vidul sau moartea, iluzia sau inconștientul însuși al lumii. Și toate au putut numi în paralogia lor, absolutitatea lui *Nihil*.

La Eminescu, reprezentarea nihilismului este prea lesne de întâlnit. Spunând că „... *lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată, / Că-ndărātu-i și nainte întunerice se arată / [...] Cum s-o stinge, totul piere, ca o umbră-n întunerice, / Căci e vis al neființei universul cel himeric...*” (Scrisoarea I), Eminescu își face loc lângă Novalis, Schopenhauer și Nietzsche, cei care și-au câștigat renume ca mărturisitori ai nihilismului. Vorbind despre nihilism ar trebui să recunoaștem din start existența mai multor forme ale acestui fenomen. Astfel, Nietzsche distinge între un nihilism activ și unul pasiv. Vasta mișcare a spiritului numită romantism pare a se încadra în formele nihilismului pasiv, înțeles ca declin și diminuare a forței spiritului. Acestui tip de nihilism, îndurerat și suferind, Nietzsche îi află trei specii. Acestea sunt: nihilismul ca pesimism, nihilismul ca nostalgie și nihilismul reactiv. Urmărind înțelesurile acestor forme de nihilism, așa cum reies din interpretarea nietzscheiană, romantismul trădează un nihilism în chip nostalgic. Justificarea acestui fapt o putem găsi, de altfel, și la Hegel care analizează romantismului anume ca *nostalgie romantică*. Este vorba de acea subiectivitate închisă în sine, incapabilă de a vedea absolutul altundeva decât în



sine însuși. Negarea transcendenței prin imanentizarea acesteia în subiectivitatea ego-ului constituie marca acestei forme de nihilism. Or, cel care poate cunoaște absolutul dincolo de propria sa finitudine este geniul – una dintre temele predilecte ale lui Eminescu. Apelul la această grilă de interpretare în cheie nihilistă este oportună în vederea dezmințirii caracterului pesimist al operei eminesciene despre care s-a vorbit mult și inutil, așa cum constată Ștefan Afloroaei într-un studiu dedicat înțelesurilor timpului întâlnite la Eminescu. Se pare că lectura operei eminesciene din perspectiva tipului specific al nihilismului exprimat este suficientă pentru a retracta stigmatizarea acesteia ca fiind „un comentariu pe marginea filosofiei lui Schopenhauer” (G. Călinescu). Nihilismul pasiv, ca formă lucidă a pierderii oricărei legături cu transcendența, a situării pe marginea abisului, a trăirii spasmodice în fața neființei, este comună atât filosofului german, cât și poetului român. Ambii constată decadența lumii și o deplâng. Pesimismul, însă, caracterizează pe cel care încă mai crede într-o îndreptare completă a lucrurilor, în salvarea lor. Or, la Eminescu nu întâlnim nici cea mai vagă formă de soteriologie. Neacceptarea posibilității salvării face greu de înțeles cum s-ar putea vorbi de pesimism la Eminescu. Mai mult, în opera lui Eminescu soteriologia, problema salvării, se face remarcată prin denunțare, ceea ce pare a legitima, în ultimă instanță, un tip aparte de nihilism – nihilismul radical. Întâlnim acest tip de nihilism atunci când este refuzată supoziția utopică a izbăvirii, a eliberării totale. E o supoziție ce nu a lipsit nici sistematicii religioase, canonice, nici celei a spiritului pozitiv, modern. Grația impersonală și puterea universală a rațiunii sunt

În acest caz cele două mari figuri ale discursului despre nemurire și mântuire. Eminescu denunță inutilitatea lor și o face nu atât datorită scepticismului său profund, cât deșertăciunii lor răsunătoare. Menirea lor secretă a fost aceea de a dizolva orice urmă a spiritului tragic și orice întâlnire cu lipsa de temei ce ne devine destin. Caci „nimic mai străin de tragedie ca ideea de izbăvire, de mântuire și de nemurire” (E. Cioran). Or, întreaga operă a lui Eminescu „exprimă o concepție tragică asupra existenței; nu este un pesimism facil, ci o disperare gravă și energică” (M. Eliade). Pesimismul și nihilismul pesimist exprimă un mod de trăire într-o lume lipsită de temei, de arătarea divinității sau de coborâre a absolutului. În schimb un nihilism radical, cel care refuză și denunță posibilitățile soteriologiei, devine un mod de a trăi însăși lipsa divinității sau a absolutului. Astfel, nihilismul radical se descoperă a fi cel al disperării, în concurență cu cel pesimist sau nostalgic. În acest sens, Eminescu pare a fi mai aproape de Kierkegaard decât de Schopenhauer. Aidoma filosofului danez, Eminescu tinde să asume suferința în întregime și în solitudine absolută, ca o cumplită lumină („steaua singurătații”). Această suferință devine cale și capăt de drum totodată. Lucrarea neantului nu mai rămâne ascunsă, ci vid și venin resimțite lăuntric. Cum altfel s-ar putea înțelege că lucrarea neantului nu mai rămâne ascunsă, ci devine „suferință dureros de dulce”? Seninătatea ei, o disperare tristă și lucidă, poartă urmele melancoliei. Cel ajuns aici știe că lipsa de salvare este singura sa lumină. Așa cum știe, totodată, că arderea de viu îi este destin, iar calea – o nesfârșită încercare. Viața devine atunci totuna cu ceea ce o devastează complet și halucinant („Până-n fund bău-i voluptatea morții/Neîndurătoare”). În arderea de viu, când visul propriu este asemenea rugului, se anunță viața ce a trecut prin moarte („Pot să mai renviu luminos din el ca/Pasărea Phoenix?”). O face focul însuși, cel care nu poate fi stins „cu toate apele/Mării”. Este un loc în care nu se cunoaște retragerea, fie aceasta o regresie temporală sau un refugiu ce transcende totul. Pentru un atare nihilism

nu există subterfugiu și nici mod de producere a viitorului salutar, la fel, nu există truc de punere la adăpost, ficțiune providențială sau utopie umanitară. În cele din urmă, lumina melancoliei, a disperării, va fi una care a cunoscut până la capăt întunericul. Suferința singură, iluminată și atroce, va însemna infinit mai mult decât orice strategie de dobândire a mângâierilor izbăvirii.

Tot ce întâlnește această conștiință suferindă este lipsa oricărui temei, a oricărei rațiuni și tocmai pe această lipsă se sprijină lumea ca aparență. De aceea conceperea lumii ca vis al neființei nu poate fi decât nihilistă, iar diferența sa o constituie absența oricărei soteriologii.

Puterea primă ce instituie lumea sub forma visului, fie că se numește neființă, neant sau abis, pătrunde în conștiința celui care îi simte îndelung prezența aproape. I se strecoară atunci în suflet așa cum moartea se insinuează în deplinătatea masivă și densă a vieții. O simte înăuntrul său ca fiindu-i ultimă justificare și trecere dincolo de sine. Se întâmplă atunci ca în spusa lui Nietzsche: „dacă privești mult timp în fundul prăpastiei, prăpastia privește la rândul-i în adâncul tău”. Este, de altfel, forma ultimă pe care sufletul o întâlnește în rătăcirea lui prin lume.

Adâncită în melancolie, conștiința nihilistă nu va întârzia de la această situație față-n față cu prăpastia sau cu lipsa de temei a lumii și a întregii existențe. Căci va percepe mai înainte încă, retrasă cu totul în adâncul ei, ceea ce timpul târziu a numit suferință a timpului (*Weltschmerz*). Atunci nimic nu o va mai împiedica să creadă că tot ce se petrece pe această lume este visul neființei din noi înșine. Așa cum o spune Eminescu însuși: „În faptă, lumea-i visul sufletului nostru. Nu există nici timp, nici spațiu – ele sunt numai în sufletul nostru”. Nu ne rămâne decât să regăsim o anumită putere asupra timpului din adâncul nostru și să migrăm liber în lumi diferite de cea dată. Căci asemeni neantului, sufletul însuși visează – și produce – lumile în care ne situăm. Ele ne aparțin ca vieți distincte și reale pe care numai moartea le face cu putință.

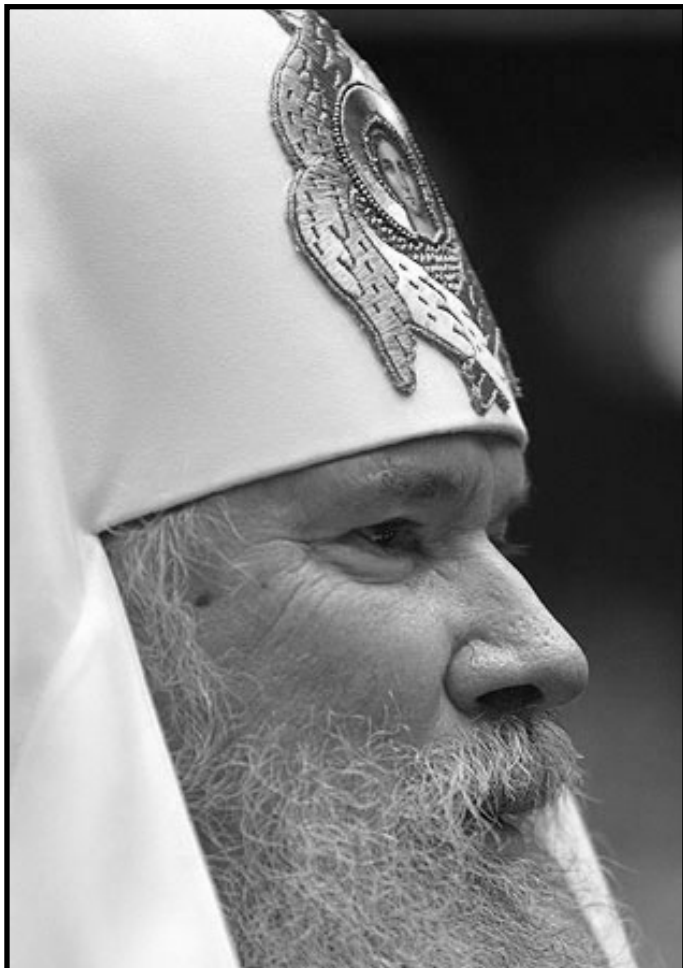
*Alexandru Lupușor*







## Al XVI-lea Patriarh



La 5 decembrie 2008, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse, Aleksii al II-lea, a trecut la cele veșnice. S-a aflat în fruntea BORu între anii 1990 și 2008 fiind cel de al 15-lea patriarh de la creștinarea Rusiei încoace.

Se naște la 23 februarie 1929 în Estonia. În 1947 este admis direct în anul III la Seminarul Teologic, în 1949, după finisarea studiilor, se în scrie la Academia Teologică din Leningrad (actualul Sankt-Petersburg). În martie 1961, protoiereu fiind, este tuns în monahism.

Până în 1990, când se mută la Domnul Patriarhul de atunci al Rusiei, Pimen, viitorul Patriarh Aleksii al II-lea ocupă mai multe funcții importante în cadrul Patriarhiei Ruse. Datorită meritelor sale, la 7 iunie 1990 este ales succesor al Patriarhului Pimen.

Aleksii al II-lea devine Patriarh într-o perioadă dificilă pentru Biserica Ortodoxă Rusă, deceniile de persecuții comuniste și-au lăsat amprenta – biserici distruse, slujitori ai altarului și creștini de rând, persecutați... Pentru redresarea situației se cerea hotărâre și autoritate, se pare că Patriarhul Aleksii al II-lea a dat dovadă și de una și de cealaltă, astfel reușind să readucă Biserica la locu-i cuvenit

în societate.

Sunt voci care susțin că Aleksii al II-lea ar fi colaborat cu KGB-ul înainte de căderea URSS-ului; că a colaborat, că nu a colaborat, nu știu și nici nu cred că aş avea dreptul să judec o față bisericească – unul Dumnezeu vede și împarte dreptatea.

O zi după moartea celui de al 15-lea Patriarh rus, la 6 decembrie 2008 a avut loc ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse la care a fost ales succesorul interimar al Patriarhului, în persoana Mitropolitului Kiril de Smolensk și Kaliningrad; anume acesta ar avea cele mai multe șanse pentru titlul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Ruse.

Mitropolitul Kiril de Smolensk și Kaliningrad se naște în 1946 în Leningrad (actualul Sankt-Petersburg) în familia unui preot. În 1965 își începe studiile la Seminarul Teologic din același oraș. În martie-aprilie 1968 participă la cel de al 3-lea Congres Mondial Creștin organizat la Praga. În 1969 este tuns în monahism de către mitropolitul de Leningrad, Nicodim, an în care își încheie și studiile la Academia Teologică din Leningrad.

În 1972, îl însoțește pe Patriarhul Pimen în călătoria sa prin țările Orientului Apropiat, precum și în Bulgaria, Yugoslavia, Grecia și România.

În 1991 devine mitropolit. De-a lungul timpului s-a implicat activ în dialogul intercreștin, participând la numeroase conferințe în acest sens. La momentul actual este șeful Departamentului pentru Relații Externe al BORu, fiind responsabil de relațiile cu celelalte biserici.

Deși favorit, Mitropolitul Kiril de Smolensk și Kaliningrad este privit ca fiind prea liberal, lucru absolut incompatibil cu conservatorismul Bisericii Ortodoxe Ruse; anume acest factor ar putea să îl împiedice pe actualul succesor interimar al Patriarhului să devină cel de al 16-lea conducător al BORu.

Spusele Mitropolitului Kiril însă, dovedesc exact contrariul, acesta declarând pentru publicațiile rusești că în sânul Bisericii Ortodoxe Ruse nu va avea loc nicio reformă, accentuând caracterul conservator al Bisericii, militând pentru transmiterea intactă a învățăturilor ortodoxe generațiilor ce vin.

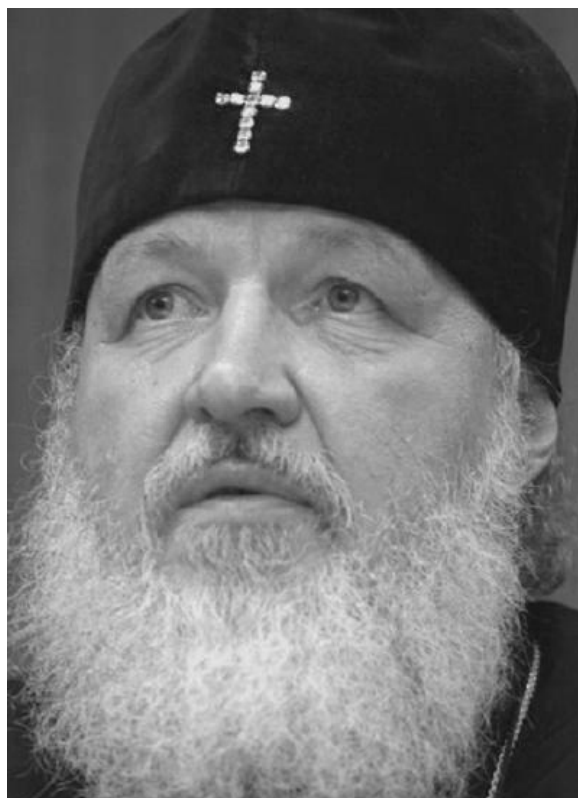
Tot Mitropolitul Kiril este cel care s-a pronunțat pentru studierea „Bazelor Culturii Ortodoxe”, lucru absolut necesar, după cum susține el, pentru promovarea conștiinței naționale în societatea rusă. El a mai menționat că fără astfel de cunoștințe este foarte greu să îți aperi țara. Iar țara trebuie apărută nu doar pe câmpul de luptă, ci și prin muncă, prin luarea de atitudine civică.

Oricum, sunt avansate și alte nume pentru titlul de

Patriarh: Arhiepiscopul Feofan de Stravropol, liderul bisericii ortodoxe din Caucazul rus, unde majoritatea populației este musulmană și Mitropolitul Kliment de Kaluga și Borovsk. Sunt persoane la fel de competente, ce ar merita pe deplin funcția la care aspiră, însă Patriarhul trebuie să fie doar unul. Între 25 și 26 ianuarie a.c., la Moscova își va desfășura activitatea Soborul Arhieresc al BORu, când va fi și prima înaintare a candidaților, iar între 27 și 29 ianuarie vor avea loc procedurile de alegere a noului Patriarh, înscăunarea acestuia fiind preconizată pentru 1 februarie 2009.

Oricare dintre candidați ar deveni cu mila lui Dumnezeu Patriarh al Bisericii Ortodoxe Ruse, sper să fie un om vrednic de acest titlu, să dea dovadă de înțelepciune și dragoste creștinească atât în relația cu poporul său, cât și în relația cu celelalte Biserici Ortodoxe.

*Nicu Cîrlig*



## “Codul de etică al jurnalistului care abordează tematica religioasă sunt cele 10 porunci...”

*Care este rolul presei religioase în contextul propovăduirii cuvântului lui Dumnezeu prin intermediul noilor mijloace tehnice?*

Dacă e să vorbim despre viața contemporană a creștinilor, condițiile tehnice pe care le avem astăzi sunt cele mai prielnice pentru a aduce la cunoștința poporului cuvântul lui Dumnezeu. Relația noastră cu Creatorul depinde de modul în care ne manifestăm credința. De exemplu – cuțitul este bun pentru a tăia pâine, dar de multe ori omul îl folosește și cu intenții rele... deci nu obiectul în sine este vinovat, ci omul pentru că l-a mănuit spre a pricinui durere. Același lucru este valabil și pentru mass-media, totul depinde de scopul pentru care este utilizată.

La ora actuală una dintre cele mai eficiente modalități de transmitere a unui mesaj poate fi realizată prin intermediul a ceea ce numim *new media*. Din acest considerent ar trebui să utilizăm la maxim aceste posibilități ca mesajul să ajungă la destinatar.

*Cine ar trebui să lucreze în redacțiile acestor publicații?*

Ar putea lucra atât teologii cât și jurnaliștii care posedă cunoștințe în domeniu... Jurnaliștii sunt și ei creștini și ar trebui să întreprindă acțiuni concrete întru propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu...

*Dar majoritatea nu au o pregătire suficientă pentru a activa în domeniul respectiv...*

Bineînțeles că nu au pregătirea necesară... Teologii ar trebui să dea anumite sfaturi, sugestii vis-à-vis de modul de realizare a materialelor, pe când jurnaliștii de scriere a subiectelor care să poată fi catalogate în genurile jurnalistice... După părerea mea jurnaliștii ar trebui să-și consolideze eforturile alături de teologi în lupta cu sectarismul; atunci când acest deziderat se va realiza, starea de lucruri la sigur se va schimba.

Când un jurnalist cade sub influența uneia sau altei confesiuni religioase bineînțeles că nu poate să redea corectă învățătura Bisericii Ortodoxe. De multe ori presa laică publică materiale ce nu corespund canoanelor bisericești. Deseori eu am observat că în presa autohtonă se dau note informative și învățătură teologică despre o sărbătoare sau alta, dar lipsesc cu desăvârșire sfaturile practice care sunt atât de necesare unui enoriaș. De multe ori creștinii întreabă: Părinte se poate proceda așa sau nu...?

În viziunea mea ar fi cazul să existe mai multe rubrici de acest gen, întrebări – răspunsuri. Jurnaliștii ar trebui să le ofere posibilitatea cititorilor de a lectura mai multe materiale prin care li se va clarifica o stare de lucruri incertă la moment. Utilizând această metodă va crește la



sigur și tirajul publicației. Referitor la aceste sfaturi, aș vrea să vă spun că sunt foarte multe și în internet dar și foarte multă literatură în variantă tipărită. Atunci când pe om îl interesează învățăturile teologice nu este cazul să îi explicăm ce înseamnă trinitarism sau iconomați. Acestuia îi trebuie un răspuns concret la întrebarea ce-l frământă.

***Într-o publicație poate exista o rubrică religioasă, iar tot în aceeași pagină anunțuri despre tot felul de ghicitori, prezicători, etc.?***

Nici într-un caz nu poate fi acceptată o asemenea stare de lucruri. Presa religioasă își are specificul ei. Presa laică are alte „valori” care nu întotdeauna sunt valabile și pentru presa bisericească, de acest aspect ar trebui să țină cont toți cei care activează în domeniul respectiv. Codul de etică al jurnalistului care abordează tematica religioasă sunt cele 10 porunci, iar respectarea lor, duce și la realizarea normelor numite imparțialitate, obiectivitate și echidistanță. Nu o singură dată am citit și în paginile publicațiilor noastre tot felul de anunțuri înserate potrivit cărora: „sunt X și pot scoate blestemul. Garantez dezlegarea cununiilor.” iar în același timp niște materiale ortodoxe, o asemenea stare a lucrurilor nu este compatibilă cu legile bunului simț. Deseori mă întreb unde este responsabilitatea socială a jurnalistului? Deci presa creștină trebuie să fie presă creștină.

***De ce în Republica Moldova avem atât de puține ziare religioase?***

Consider că fețele bisericești ar trebui să întreprindă

acțiuni concrete pentru a redresa situația. Fiecare dintre noi suntem conștienți că pentru a realiza o publicație periodică religioasă este nevoie de eforturi considerabile, însă acest obiectiv poate fi atins doar în cazul în care fiecare dintre noi ne aducem contribuția.

La biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil avem un ziar numit „Lumina lui Hristos”. Cu părere de rău nu are o periodicitate fixă, apare în special la sărbătorile mari. Pentru a realiza o publicație calitativă suntem conștienți că avem nevoie și de personal calificat. Cu regret în echipa redacțională nu am jurnaliști... Toți cei care vor să se ocupe de acest ziar consideră că biserica are mulți bani, însă nu este așa.

***Dacă ar fi să numiți câteva publicații religioase din Republica Moldova, care corespund standardelor morale pe care le impune biserica, care ar fi ele?***

Bineînțeles că primul ar fi „Altarul Credinței”, organ de presă al Mitropoliei Moldovei, al cărui redactor-șef este părintele Octavian Moșin, „Steaua Betleemului”, organ de presă al Episcopiei de Edineț și Briceni. Din categoria ziarelor parohiale aș sublinia „Curierul Ortodox” ce apare la biserica Sf. Dumitru sub îndrumarea protoiereului Pavel Borșevschi, avem „Lumină din Lumină” editat la Catedrala Schimbare la Față a Domnului din Chișinău, al cărui director e protoiereul Valeriu Zero, „Eclesias-Caritate” editat la biserica Sf. Pantelimon, realizat de protoiereul Valeriu Potoroacă. În toate aceste publicații se găsește foarte multă învățătură ortodoxă pentru creștini... Aceste ziare parohiale au o misiune destul de importantă – cea de a răspândi creștinismul printre oameni, pentru că ziarul se transmite din mână în mână și ajunge la cei interesați de tema respectivă.

***Ce teme considerați că ar trebui să fie abordate mai des în ziarele religioase?***

În viziunea mea ar trebui să acordăm o atenție mai sporită părții moralității, dacă aspectul istoric îl prezentăm în toate ziarele, atunci lăsăm undeva în umbră cele mai stringente probleme ale enoriașilor, lucru inadmisibil.

Mi-ar face o deosebită plăcere dacă s-ar publica fragmente din cărțile părintelui Ilie Cleopa, a părintelui Teofil Pârâianu și alți duhovnici, ale căror cuvinte de învățătură ne sunt foarte necesare. Interviuuri cu diferite fețe bisericești din Rusia, Ucraina...avem foarte mulți duhovnici din care se poate traduce și tipări...

Deseori enoriașii merg la mănăstiri din străinătate precum cea de la Poceaev. Bineînțeles că acestea sunt mănăstiri mari cu renume, în această situație mănăstirile noastre rămân undeva în umbră, nu sunt observate. Iar motivul principal este lipsa unei legături dintre călugărie și societate civilă. Lanțul acesta de tradiții creștine a fost rupt, iar acum ne revine dificila misiune de a restabili starea de lucruri anterioară. Este cert faptul că situația a fost cât de cât redresată, nu e ceea ce era cu zece, cincisprezece ani în urmă, deja suntem la un nivel mult mai înalt, iar



acest lucru este demonstrat și de indicii din cadrul diferitor sondaje de opinie.

***Un jurnalist ce abordează tematica religioasă poate să facă partizanat politic?***

Să dăm Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Ar trebui să delimităm foarte minuțios partea politică de cea religioasă. Dacă jurnalistul abordează problematica politică atunci să scrie despre viața politică, dar în același timp să nu uite că el este și creștin și atunci când se atinge aspectul spiritual el nu trebuie să le confunde. Din păcate de la '90 încoace noi de multe ori îmbinăm nejustificat politicul cu religiosul. Să ne căutăm de cele ale sufletului iar în același timp, trăind în societate

nu putem fi indiferenți la ceea ce se întâmplă aici și este firesc să avem o atitudine vis-à-vis de un partid politic sau altul. Să realizăm acest deziderat și credibilitatea pe care o are, nu preoții, ci Biserica Ortodoxă va fi în continuă creștere.

***Un preot poate fi implicat în politică?***

După părerea mea nu. Atunci când părintele va predica de pe amvon o să vorbească niște adevăruri dogmatice, dar atunci când o să iasă în societate el o să fie impus să manipuleze opinia publică și atunci poporul o să-l întrebe: „Părinte când ai vorbit drept: pe amvon sau în parlament?”

Interviu realizat de **Vlad Madan**

## Mileniul rătăcirii

***(Continuare)***

Astăzi, mass-media este utilizată mai mult ca niciodată în răspândirea Cuvântului lui Dumnezeu. Au fost fondate nenumărate posturi de televiziune, de radio, au apărut și continuă să apară ziare, reviste, sunt distribuite broșuri, sunt publicate cărți, internetul abundă de site-uri creștine etc. Mă bucur de faptul că pretutindeni se vorbește de Dumnezeu. Totuși, omul este atât de obișnuit cu noțiunea de Dumnezeu, încât consideră că e de prisos să mai și creadă în El. Nu-i de mirare că unii care au fost păgâni, și nu au auzit în viața lor de Dumnezeu, ajung să fie credincioși excepționali imediat ce au ascultat Vestea cea Bună.

Din cauza mizeriei spirituale ce își făcuse loc în cadrul cultului catolic, credincioșii înveterați au luptat cu prețul vieții (Peter Waldo, Jan Hus, Martin Luther etc.) ca să pună pe picioare noi biserici în care să predomine curăția și evlavia. Mai mult decât atât, unii dintre ei au pus la punct chiar și anumite angajamente doctrinare. Doreau să trăiască exact așa cum o cerea Biblia, cum o cerea Dumnezeu. Din această cauză, mulți creștini, foarte mulți, au fost uciși, torturați, întemnițați, sau arși de vii pe rug. Ei erau creștini practici. Mai puțin filozofau, sau făceau teorie pe marginea religiei. Ei înțelegeau religia altfel de cum o înțelegem noi astăzi.

În prezent, în cadrul multor culte creștine, pe lângă manifestarea practică a credinței în Dumnezeu, se duce și o anumită politică – o politică bolnavă. Se încearcă promovarea anumitor idei mediocre, care prin neimportanța lor derutează pe foarte mulți creștini. Nu doar îi derutează,



ci și stârnește adesea vrajbă între ei. Un credincios adevărat, am mai spus: nu va desconsidera niciodată un alt credincios. Iată că unii îi desconsideră. Sunt ei credincioși oare? Sunt credincioși cu fapta, sau cu numele? Lăsăm fiecare să se judece pe sine.

Mergând pe stradă, de multe ori se apropie de mine creștini care mă întreabă dacă vreau să cunosc, sau cunosc deja Adevărul. Deși Îl cunosc, ei îmi sugerează că nu-l cunosc. Mi se reproșează că dacă l-aș cunoaște, i-aș spune pe nume. Ei sunt convinși că Dumnezeu nu ascultă sub nici o formă rugăciunea unui creștin care nu-i invocă adevăratul nume. Ei zic că dumnezei sunt mai mulți, pe când Iehova e numai unul. Și Isus Hristos e numai unul, dar câți copii sunt azi în lume care poartă acest nume? Oare e posibil ca Isus Hristos să nu ne asculte rugăciunile, din cauza faptului că au apărut o mulțime de Isuși, și el

nu este sigur că noi ne rugăm anume lui?! Dumnezeu cunoaște inima fiecăruia. Atunci când ne rugăm Lui, nu contează cum Îl numim. Îi putem zice și Doamne, și Tată, și Împărate, și Mântuitorule, și Rege, și Creatorule, și Salvatorule, și Îndurătorule, și Părinte, și Iehova, și... Cine își închină inima Lui, este recunoscut de către El, indiferent cum acesta Îl numește. Domnul recunoaște glasul copiilor săi. Prin diversitatea cuvintelor pe care I le atribuim, Îi demonstrăm cât de mare și important este El pentru noi. Atunci când cei ce afirmă că Dumnezeu trebuie să fie numit Iehova, se contrazic nițel pe ei înșiși. Cum? Ei zic că El, Iehova, este Adevărul. Păi, Iehova este Iehova, Adevărul este Adevăr. Exact așa cum ei nu admit ca lui Iehova să i se spună altfel decât Iehova, ar trebui să nu i se zică nici Adevăr. Așa e? Ei acceptă doar formule de genul: Iehova - Dumnezeuule, Iehova - Adevărul, Iehova - Creatorule. O altă formă de adresare este considerată în neconcordanță cu crezul lor.

Teoriile prea întortocheate îl complică pe însuși teoretician. Creștinismul se transformă încet, dar sigur, dintr-o religie practică, în una bazată mai mult pe principii teoretice. Ideile sectare devin substitute ale fundamentelor milenare ale creștinismului. Le putem auzi pretutindeni, precum că Isus a fost răstignit pe un băț, nu pe cruce, Isus a înviat în a treia zi numai în Duh, nu și fizic, că în palmele sale a fost bătut un singur cui etc. Alți creștini declară că există numai o zi de odihnă adevărată – Sabatul. Ei sunt gata să se certe cu tine ore întregi ca să-ți demonstreze că nu-i corect să sărbătorim duminica. Alții te pot condamna că îți botezi copilul când e mic, și nu îl lași s-o facă de unul singur, atunci când va fi conștient etc.

Pace, fraților, pace. Nu vă condamna. Vă iubesc. Vă iubesc foarte mult, de aceea îmi fac griji pentru voi. Citiți Biblia, citiți-o! Urmați învățăturile ei. Dacă voi ați citit în Biblie și ați găsit cuvântul băț în loc de cruce, vă privește. Eu am citit cuvântul cruce (Ioan 19:17). În loc de un cui eu am citit de mai multe cuie la Ioan 20:25. Dacă voi credeți că Isus a înviat numai în Duh, credeți. Eu știu două lucruri: primul e că Duhurile nu mor și că la Luca 24:39 scrie clar că Isus a înviat fizic: „*Uitați-vă la mâinile și la picioarele Mele, că Eu sunt; pipățiți-Mă și vedeți: un duh n-are carne și oase, cum vedeți că am Eu.*”

Cu privire la ziua de odihnă Biblia vorbește la Romani 14:5: „*Unul socotește o zi mai presus decât alta; altul socotește toate zilele la fel. Fiecare să fie deplin convins în mintea lui.*” Oare e mai important obiectul pe care a fost răstignit Isus decât însăși persoana Sa? E mai important cum a înviat Isus, decât faptul anume că a înviat? Ne vor mântui oare cuiele care au intrat în palmele lui Isus, sau însuși Isus? Ne va mântui ziua pe care o sărbătorim, sau Acel în cinstea cui ținem acea zi? Renunță la ideile sectare. Ele nu fac bine sufletului tău. Respectă-l pe creștinul din dreapta ta, dar și pe cel din stânga. Ai avea de învățat și lucruri bune de la ei. Te asigur că atâta timp cât ești împotriva tuturor cultelor creștine și ești deplin convins că cultul tău reprezintă calea dreaptă, ai putea să te greșești.

De vreme ce crezi că creștinii care nu-L numesc pe Dumnezeu Iehova, nu vor moșteni împărăția, înseamnă că nici zecile, sutele de mii de creștini care au fost uciși din cauza credinței lor, nu vor moșteni împărăția, pentru că pe atunci încă nu existau membrii cultului Martorii lui Iehova ca să le spună cum e corect să-l numim pe Dumnezeu. Nu erau credincioșii cultului Adventist, care să le spună care este adevărata zi de odihnă. Nu erau credincioșii cultului Penticostal, care să-i anunțe că omul botezat cu Duhul Sfânt are parte de manifestări spirituale deosebite (de ex: vorbirea instantanee a unor limbi străine).

Trebuie să fim foarte vigilenți, pentru că adesea cei care propovăduiesc morala, ei singuri nu o au. Ei îți spun să te îmbraci cuviincios, însă în bisericile lor toți sunt îmbrăcați ca pentru picnic; îți spun să nu amăgești, iar ei singuri sunt cei mai mari mincinoși; îți spun să nu furi, iar ei își construiesc castele din bani murdari; îți spun să nu frecventezi locurile indecente, iar cluburile de noapte sunt neîncăpătoare pentru ei.

Isus vorbește la Marcu 16:16: „*Cine va crede și va fi botezat, va fi mântuit; dar cine nu va crede, va fi condamnat.*” Haideți să ne limităm la porunca Domnului Isus și să renunțăm la politicile duse în bisericile noastre. Dacă ne vom certa din cauza unor lucruri neimportante, vom ignora esența credinței noastre. Indiferent din ce cult creștin faci parte tu, el, sau eu, haideți doar să credem, și atât. Nimic nu este mai important decât aceasta. Trezește-te, creștine! Trezește-te!

*Nicolae Ciobanu*



# Maratonul cumpărăturilor creștine

*Existența noastră ca oameni presupune câteva principii de bază, cum ar fi să iubim, să respectăm, să avem drepturi, să avem o credință, să supraviețuim, să trăim. Din toate acestea cea mai respectată devine, în preajma sărbătorilor de iarnă, principiul „să trăim”, iar românul mai adaugă și „regește” în coadă.*

## Ce s-a întâmplat cu credința?

În postul Crăciunului, credința e bună doar pentru acei care nu au bani să-și împodobească masa de sărbătoare cu toate bunătățile din lume. Pe cât de pustii sunt bisericile, pe atât de pline sunt piețele și supermarket-urile. Minte e programată pe „...cașcaval, carne, lapte, smântână, tort, șampanie, vine, reduceri, reduceri, reduceri, electrocasnice, automobile, mâncare, băutură, reduceri, reduceri, reduceri...”

O simplă plimbare prin magazinele din centrul capitalei a clarificat, sau nu, situația.

Andreea, funcționar public, 31 de ani: „Facem cumpărături acum, cât sunt reducerile de sezon și încă nu e atât de multă lume la standuri. La biserică nu am fost, încă nu ne-am împărtășit în acest post. Ținem postul pe cât putem, dar, mă rog, prinși în rutina de zi cu zi, nu prea avem timp de biserică.”

Ion, student, 19 ani: „Am venit să-i cumpăr un cadou prietenei mele. Nu merg la biserică. Nu reușesc.”

Alexandru, pensionar, 68 de ani: „Acum am venit de la slujbă. Mai sunt câteva zile până la Crăciun, reușesc să găsesc ceva pentru masa de sărbătoare, deși, nu prea am bani, sper să mă ajute copiii cu ceva. Mi-am educat copiii să meargă la biserică, de obicei, acolo și ne întâlnim, cam o dată la două săptămâni. Și nepoții îmi sunt de treabă.”

## Ce caută lumea?

„Orice. Deși, vreau să-i fac un cadou mamei, așa că, voi căuta ceva util pentru bucătărie. M-am gândit la un mixer sau la o combină pentru bucătărie. Mai vedem” spune Vasile, 28 de ani.

Cuvintele care atrag cumpărătorii sunt situate pe toate vitrinele, iar aceste cuvinte sunt „Reduceri” „-10, -20, -30, -70 %”... Febra cumpărăturilor a pus pe jar până și fețele bisericesti. Prin mall se plimbă, cu căruciorul plin, cel puțin 2 preoți. Nu au vrut să le fie divulgate numele dar au declarat că, „oricum, sufletul cere credință, iar corpul cere mâncare. Așa că, evident, venim și noi la cumpărături. Ce cumpărăm? Chestii utile pentru casă, ceva delicate pentru masa de Crăciun. Vom avea oaspeți și nu poți să nu-i chemi decât cu un vin mai gustos sau cu o friptură de rață cu mere la cuptor. Câți creștini vin la biserică? Duminica, biserica e plină, dar foarte mulți ies de la slujbă înainte ca ea să se termine, spune părintele cu vocea mahnită. De Crăciun vom face o slujbă specială, și, ca de fiecare dată vom avea colindători la biserică. Știu că de Crăciun toți stau la slujbă până la capăt. Și mă bucură acest lucru. Or, sărbătorile creștine sunt mai importante decât mâncarea, cred eu.”

## În loc de epilog

Cei care au de câștigat direct din toată povestea cumpărăturilor creștine sunt, evident, directorii marketurilor și a mall-urilor. „Stocurile se duc de 2-3 ori mai repede ca de obicei, oamenii nici nu se mai uită la prețuri. Evident, în ultimul timp s-au mărit cu mai mult de jumătate de preț unele articole, dar, cumpărătorii continuă să vină” ne spune o angajată a unui magazin din centru. „La biserică merg doar duminica, dar nici atunci în fiecare săptămână, pentru că sunt la serviciu. Evident, de Crăciun vom fi la slujbă cu toată familia.”

**Corneliu COMENDANT**

## Caracterul evident comercial și senzational al unor publicații sau programe TV

În societatea contemporană, unele mijloace de comunicare în masă încearcă să ofere programe sau publicații care să răspundă anumitor „nevoi” ale beneficiarilor informației. Exacerbarea violenței, a erotismului, a prostituției, pot produce schimbări majore, uneori tragice în comportamentul uman, dezumanizând raporturile dintre om și semenii lui, ducând la acte de delincvență - uneori chiar juvenile - la degradarea vieții de familie sau descoperirea acesteia, îndepărtându-l de comunitate, de societate, de valorile morale. Chiar dacă nu se ajunge la această adevărată schizofrenie, articolele sau programele de această factură pot duce la indiferentism.

Să luăm de exemplu, numai două din elementele caracteristice majorității producțiilor cinematografice -



violența și pornografia - pe care dezvoltarea mijloacelor în masă - mai ales prin intermediul - TV le-au făcut accesibile unui public larg, inclusiv copiilor și tinerilor. Preponderența imaginii împinge cuvântul pe planul secund. Un tânăr sau copil, mare consumator de programe de televiziune, este un om a cărei privire este antrenată în mod forțat spre exterior. Succesiunea rapidă a imaginilor creează permanent noi impresii și acțiuni care înlănțuie gândirea și face imposibilă orice tentativă de trezire și de apelare a „privirii interioare”. Un astfel de tânăr devine dependent de stimulii exteriori și, din această cauză, posibilitatea sa de interiorizare se atrofiază până la dispariție. Închis în universul său virtual, tânărul sau copilul - acesta din urma mai ales cu programele de desene animate - găsește o falsă și egoistă împlinire a aspirațiilor sale spirituale și intelectuale.

Efectele acestei „teledependențe” sunt superficialitatea, sărăcia sufletească, afectivă, intelectuală și, mai ales pierderea capacității autentice de comunicare. „Teledependența” se manifestă și în cazul persoanelor de

vârstă medie sau chiar înaintată, ca un „răspuns” la efortul, la stresul zilnic sau ca indiferență. Și aici remarcăm aceleași efecte: superficialitate, sărăcia sufletească, chiar și o falsă impresie despre problemele vieții.

Un alt efect nociv pe care mass-media îl produce în plan spiritual este relativizarea și diluarea noțiunilor și normelor fundamentale ale credinței și moralei creștine. Indiferentismul religios și relativismul moral al vremurilor noastre au ca sursă, printre altele, și un anume gen de prestație jurnalistică. Tinerii își aleg modele și își fac idealuri de viață din eroi de film sau personalități artistice a căror moralitate sau influență normativă - în înțelesul bun al cuvântului - sunt îndoielnice. Am aminti numai câteva astfel de „personalități”, precum Michael Jackson sau liderul homosexual al grupului vocal „Queen” - Freddie Mercury; vocalistul grupului rock „Nirvana” - Kurt Cobain, care s-a sinucis ca urmare a unei stări depresive provocată de o supradoză de droguri și desigur mulți alții. /voi continua/

*Eugen Frunză*

## De la Gaza la gaze...

Nici n-a reușit bine anul 2008 să se sfârșească, că cel nou ne-a și lăsat peste capete o cunună de evenimente. Voi încerca să prind doi iepuri deodată, fără a avea intenția de a omorî vreunul (a se citi: de a epuiza vreun subiect).

Începem cu eternul conflict din Fâșia Gaza, care a culminat recent printr-o ofensivă armată a israelienilor într-o regiune autonomă, cu o conducere legitimă (care a acces la guvernare în urma unui scrutin recunoscut de comunitatea internațională), chiar dacă aceasta e denumită „Hamas”. Și-atunci cum se justifică intervenția forțelor armate a Tel Avivului? Prin faptul că se dorește eliminarea definitivă a aripei radicale a organizației „Hamas”, care, în pofida existenței unui armistițiu, a bombardat orașele israeliene aflate în raza a 40 de km de hotarul cu Fâșia Gaza (că doar până acolo ajung rachetele de care dispun insurgenții). Astfel, Israelul, în virtutea dreptului de apărare națională, a dispus distrugerea obiectivelor teroriste. Dar ceea ce se dorea a fi un alt „blitzkrieg” (din germană - „război fulger”) s-a transformat într-o conflagrație cu elemente ale luptelor de gherilă urbană. Așadar, cu toate că ONU (inițial, la opunerea și, ulterior, cu abținerea SUA) a condamnat prelungirea ostilităților, semnalând iminența declașării unei catastrofe umanitare și pierderea a nenumărate vieți omenești, Israelul continuă să atace teritoriul palestinian, cel puțin până la investirea noului președinte al SUA (20 ianuarie 2009) - Barack Obama, care e posibil să nu mai susțină acțiunile aliatului din Orientul Mijlociu.

Și-acum, referitor la subiectul care ne vizează direct: încetarea livrării gazelor rusești care tranzitează teritoriul ucrainean. Din start, trebuie să menționăm că nu toată Europa este dependentă de gazul rusesc, ci doar cca 40% și că din cantitatea totală 80% tranzitează teritoriul Ucrainei. Chiar dacă nu toate statele Europei au fost afectate, un conflict bilateral a făcut „victime colaterale” - 17 state afectate grav sau parțial (Slovacia fiind dependentă de gazul rusesc în proporție de 97%, Bulgaria - 90%, Ungaria - 75% etc.). Deși poziția UE a fost lipsită de fermitate, s-a ajuns la o înțelegere cu medierea oficialilor de la Bruxelles și Praga (Cehia fiind deținătoarea preșidenției UE).

Acțiunile Rusiei au fost justificate prin nedovedita sustragere de către Ucraina a gazului rusesc destinat țărilor europene. Autoritățile de la Kiev susțin că nu a fost furat niciun metro cub din gazul prevăzut pentru tranzit. Cert este că „Gazprom” nu și-a onorat obligațiunile contractuale avute cu companiile din statele europene, care sunt consumatoare fidele, iar Ucraina nu poate demonstra că este nevinovată.

Această situație ar trebui s-o trezească pe bătrâna Europă, să o alerteze, în scopul accelerării planurilor de utilizare a surselor de energie alternativă (eoliană, solară, atomică) și de creare a unor noi gazoducte din producția altor state, pentru ca și concurența să aducă beneficiile sale inerente.

Ce rămâne de spus? Că cel care ne-a tăiat gazul ar trebui să vină și să ne taie lemnele(!) Problema e că cineva se ascunde după deget, și încă după cel mijlociu...

*Ion Mischevca*



# Gyula - „Orașul Mare” al românilor din Ungaria

Participarea anul trecut la tabăra de istorie orală „Amintiri pentru viitor”, organizată de Fundația Gojdu, a oferit posibilitatea să vizităm un oraș deosebit din Ungaria, Gyula. Pe lângă faptul că este un loc pitoresc, ne-a surprins plăcut prin faptul că unii localnici vorbeau românește. De ce? Explicabil. Epocile istorice anterioare au permis prezența românilor în aceste locuri datorită faptului că din cele mai vechi timpuri ei s-au stabilit pe aceste teritorii. Prezența lor în limitele statale ungurești este condiționată de acele perpetuări politice în care această localitate a fost implicată. Am avut prilejul de a afla multe lucruri despre această comunitate românească de la însăși locuitorii acesteia. Stabilirea unor contacte cu românii din aceste locuri ne-a permis finalmente să înțelegem cu ce probleme se confruntă comunitatea românească în general, ce criterii sunt puse la baza formării unui adevărat român în cadrul comunității, modalitatea de păstrare și transmitere a valorilor culturale românești generațiilor viitoare, într-un cuvânt, tot ce se referă la capitolul „comunitatea românească din Ungaria”.

Pentru început putem să determinăm că instituțiile principale pe care se menține în general comunitatea românească din Ungaria sunt: Centrul de Informare și Documentare, școala, grădinița, presa și nu în ultimul rând Biserica. De semnalat că toate cele 13 minorități din Ungaria, inclusiv românii, dispun de un model specific de „guvernare”. În baza legii din 1993, cu unele modificări în 2005, ia ființă instituția de „Autogovernare pe Țară”, care, deși nu dispune de drepturi politice, are doar funcții ce țin strict de cultură. În acest context, instituția de bază ce prezintă „creierul” comunității românești este *Autogovernarea pe Țară*, care își exercită funcțiile prin intermediul autogovernărilor minoritare locale. Pentru o funcționalitate mai bună a acestora, se desfășoară desigur și alegeri, atât la nivel local cât și pe țară.

În general, conducerea autogovernării răspunde de calitatea învățământului și în primul rând de limba maternă. Autogovernarea pe Țară din Gyula, are multiple programe speciale, unde participă anual grupuri școlare a câte 350-400 de copii. Am aflat, de exemplu, că există o competiție sportivă, „Cupa Prieteniei”, la care participă copii din toate școlile cu predare în limba română. De asemenea, la ei se sărbătoresc „Ziua Culturală a Românilor din Ungaria”, „Ziua românilor din Județul Bihor” și multe alte activități culturale care facilitează întrunirea profesorilor și elevilor români din multiple colțuri ale Ungariei. În urma interviului președintelui Autogovernării pe Țară din Gyula și totodată actualul vice-primar în Bătănia, d-nul Cresta Traian, am aflat care sunt problemele cu care se confruntă această instituție și care lent, dar sigur, produc germenii dezbinării comunității românești din Ungaria. Astfel, una dintre ele se prezintă pe filiera învățământului și anume școala. Statistic, s-a constatat că numărul elevilor de naționalitate română este în descreștere iar personalul



didactic destul de impunător. În acest context, există pericolul de a se comasa aceste școli cu cele maghiare, transformându-se în școli mixte, fapt ce pune în pericol existența românilor ca naționalitate în Ungaria, fiind supuși asimilării de către populația autohtonă. De asemenea, din discuțiile avute cu reprezentanții autogovernării locale am aflat că s-a înaintat propunerea de a comasa școlile cu predare în limba română. Drept replică la această stare de lucruri, d-nul Cresta, președintele Autogovernării pe Țară a Românilor, a menționat, că fondurile pe care le primesc instituțiile respective se dublează, dar instantaneu apare problema parcurgerii distanțelor extrem de mari de către copii, fapt ce provoacă dificultăți în lanț; astfel, problema dată rămâne nesoluționată. Totodată, din interviu, am evidențiat faptul că același lucru se întâmplă și cu grădinițele care în majoritatea cazurilor devin mixte (exemplu elocvent prezintă și grădinița din orașul Gyula).

O altă situație, mai dureroasă, decurge din întrebarea „Cine poate să se identifice ca român în această zonă?” Conform ultimului recensământ, se poate vorbi de aproximativ 20 000 de români în Ungaria, cifră discutabilă, deoarece după opinia autorităților ungare numărul lor este mult mai mic. Din situația creată se evidențiază partea slabă a legii minorităților din 1993, aceasta necuprinzând criteriile după care ar putea să se identifice naționalitatea, fapt ce permite adesea unui neromân, să se declare român. La problema respectivă, d-nul Cresta a răspuns scurt pe doi: „român poate să se declare și să fie cel care simte că este român”. Dar situația reală a românilor se poate prezenta sub alt aspect, că românii din Ungaria venind în România sunt numiți maghiari, iar în Ungaria români, ceea ce conferă o stare stupidă în care adesea este pus românul din comunitate. Ca persoană ce reprezintă autoritățile oficiale, d-nul Cresta a menționat că domnia sa este în primul rând maghiar, de naționalitate română, adică cu o dublă identitate.

Atestăm astfel că starea de fapt privind problema identității, în mare parte este legată de problema finanțării publice a minorităților naționale din Ungaria. Dacă e să ne axăm pe fondurile care sunt alocate de România pentru aceste comunități, situația devine discutabilă, deoarece



alocațiile sunt simbolice, fapt similar făcut și de statul ungar care nu prea este dispus să contribuie la dezvoltarea acestei comunități. În definitiv, referitor la activitatea Autogovernării pe Țară și problemele cu care se confruntă rămân multe semne de întrebare, care pe parcurs își vor găsi și răspunsul, pentru cei ce se recunosc și țin la numele de român.

Totodată trebuie să remarcăm faptul că una dintre cele mai importante instituții unde practic se cultivă mândria de a fi român, la cei mici, este **grădinița**. Ea reprezintă fundamentul sigur pe care mai târziu va crește și se va educa copilul român. În comparație cu școlile comunității românești din Ungaria, grădinițele românilor în mare parte au fost supuse transformării lor în instituții mixte, așa cum s-a întâmplat cu părere de rău și în cazul grădiniței din strada Galamb, din Gyula. Anul acesta au zis „Adio grădiniță” 19 copii români, număr ce nu pare deloc a fi impresionant și încurajator ... și totuși, necătând la toate acestea, să nu uităm că grădinița rămâne instituția unde încolțește la copii „mica sămânță românească”, oferindu-le condiții prielnice de creștere, ulterior, românilor de mâine.

Ca și grădinița, **școala** continuă să reprezinte o verigă a păstrării comunității românești din Ungaria. În această vizită am aflat că unica școală românească de pe teritoriul țării se află în orașul Gyula. Școala Generală și Liceul Românesc „Nicolae Bălcescu”, se remarcă atât prin arhitectură, cât și prin modul călduros în care reprezentanții instituției ne-au primit. Din punct de vedere al dotărilor, elevii de aici beneficiază de o bibliotecă bogată în lucrări în limba română, sală de internet, cămin pentru cei ce vin din alte localități. Prin această modalitate, consider că se încurajează venirea copiilor la studiile liceale, devenind astfel mai accesibil acest tip de învățământ.

O parte din pereții interiori ai acestei instituții găzduiesc expoziția fotografică semnată de Laurențiu Toma. Sunt reprezentate secvențe din timpul sărbătorilor de iarnă ale românilor din Bucovina de Nord (Ucraina). Acest fapt denotă colaborarea constructivă a unor cetățeni ai statului român și interesul viu pe care îl prezintă aceștia pentru comunitatea românească din Ungaria, prezentându-le acestora aspecte ale culturii comunităților românești din alte zone. Liniștea, amenajarea cu gust a interiorului clădirii, amabilitatea profesorilor, motivează copiii spre studierea cu dragoste în cadrul acestei instituții.

Impresionant este faptul că fiecare minoritate aflată în Ungaria se conduce după niște reguli proprii, fapt ce se aplică și în cazul învățământului. Programul școlar este elaborat și aprobat de ei înșiși la nivel de Autogovernare pe Țară. Potrivit spuselor doamnei director a liceului „Nicolae Bălcescu”, Maria Gurzău, referitor la reușita școlară a copiilor, gradul de promovabilitate a elevilor ce au susținut examenul de Bacalaureat este de 100%. Totodată, sistemul de învățământ funcționează în favoarea elevului, deoarece, dacă vreunul dintre copii nu este satisfăcut la un obiect de nota finală pe semestru, are posibilitatea

de a repeta examenul la disciplina respectivă și de a-și îmbunătăți astfel situația prin obținerea unui rezultat mai bun. În momentul de față, pe baza diplomei obținute, proaspeții absolvenți liceali români din Ungaria dispun de oportunitatea dublă de a candida la studii universitare, atât în statul ungar cât și în cel român.

Problematic însă și alarmant pentru școli este numărul descrescător al copiilor care vin să-și facă studiile în cadrul liceului. Dacă e să facem un prognostic, consider că în viitorul apropiat vor fi mai mulți pedagogi decât elevi, fenomen similar ce se simte la noi în Basarabia și nu numai. Celelalte dificultăți cu care se confruntă această instituție au fost prezentate mai sus, când s-a vorbit despre activitatea Autogovernării pe Țară. Un lucru este cert, comasarea școlilor românești cu cele maghiare va duce la „înghițirea” lentă dar sigură a românilor de către națiunea maghiară.

O atenție sporită ne-a atras Centrul de Documentare și Informare al AȚRU. Această instituție este legată nemijlocit de viața și activitatea comunității românești din Ungaria. Centrul a fost creat în cadrul sistemului de autogovernare și are drept scop dezvoltarea culturală a comunității românești din teritoriu. Datorită acestuia se organizează diferite acțiuni culturale care demonstrează Ungariei beneficiul românilor. Sediul acestei organizații este amenajat cu gust. Directorul instituției, d-na Eva Ruja Banyai, a insistat să menționeze că România a contribuit cu 10.000 de dolari pentru dotarea clădirii cu mobilier și tehnică de calcul, la care s-au mai adăugat și donațiile de carte.

La primul etaj al instituției, este amenajată o sală de lectură, la nivelul doi se află spațiu expozițional, iar grădina, dotată cu mese și scaune reprezintă locul ideal pentru întâlniri tematice, așa cum s-a întâmplat în seara de 27 iunie 2008, când aici a avut loc întrunirea pensionarilor. Adică, există un Club al Pensionarilor, unde se întâlnesc pentru petreceri festive, discută probleme cotidiene, își aduc aminte de anumite momente din trecutul comun. În acest context, d-na Ruja a ținut să sublinieze că „noi ne cunoaștem între noi și nu ne uităm niciodată”.

Activitatea culturală a acestei instituții este destul de importantă. Există o publicație a Autogovernării Românilor pe Țară, intitulată „Cronica”. La fel, colaborează cu instituții din județele Arad, Bihor, Hunedoara, Timiș (Universitatea „Tibiscus”). Cei mai activi participanți ai acestei instituții sunt copiii, ei participând la diferite concursuri de creație. Pentru punerea în practică a acestor activități, un sprijin moral considerabil îl acordă și administrația locală.

Referitor la **presă**, există două publicații ale românilor din Ungaria – „Foaia Românească” și „Cronica”, ultima ieșind de sub tipar bilunar - „Cronica” -, fiind nemijlocit asigurată de Fundația Publică Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria. Ziarul oferă informații diverse, începând cu momente importante, activități, ce se desfășoară în cadrul comunității românești din Ungaria, evenimente ce se produc în România, completând cu

știri din sport și publicitate. Cercul de vânzare a acestei publicații este limitat și accesibil în mare parte românilor. În acest context, ziarul se adresează în principal localnicilor, deoarece viața acestei comunități este transpusă pe hârtie și poate fi citită de toți cei interesați. Mai mult decât atât, poate că peste decenii va deveni o sursă istorică valoroasă pentru istoricii interesați să scrie despre comunitatea românească din Ungaria.

O instituție sigură de informare a românilor din Ungaria este și televiziunea. Deși românii de aici nu au oportunitatea de a privi mai multe canale de televiziune românești, consider că TVR1, care se difuzează aici, reprezintă o sursă sigură prin care se poate afla tot ce se petrece în România și nu numai. În timpul șederii noastre la Gyula, am surprins pe monitoarele ce erau instalate pe terase, special pentru transmisia directă a turneului final al campionatului european de fotbal, că cei prezenți vizionau meciurile anume pe TVR1. Acest lucru mai poate fi explicat prin faptul că Gyula este un oraș turistic, iar românii din România reprezintă unii dintre cei mai frecvenți turiști ce vizitează această localitate.

Reflectând asupra situației minorității române din Ungaria nu putem trece cu vederea existența pilonului spiritual - **biserica**. Această instituție de-a lungul veacurilor a consolidat identitatea românilor întru scopuri comune. Am aflat de exemplu că actualmente, în statul ungar își desfășoară activitatea ecleziastică 21 de biserici, 11 preoți de mir, 3 preoți și un diacon. Astfel, în orașul Gyula, se distinge Catedrala cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae” din Orașul Mare Românesc. Din interviul realizat cu Episcopul românilor din Ungaria, Prea Sfințitul Siluan Mănuilă, am aflat un scurt istoric al episcopiei. Relatările Sfinției Sale ne-au adus la cunoștință că „în 1721, a fost construită o bisericuță de lemn, înlocuită șase ani mai târziu cu una mai trainică, efectuată din cărămidă. Datorită creșterii numerice a ortodocșilor pe parcursul anilor, s-a înălțat în anul 1762 o bisericuță mai spațioasă. În primul deceniu al secolului al XIX-lea, deși bisericuța a fost afectată de un incendiu de



proporții, lucrările de renovare și construire a acesteia au continuat cu unele întreruperi astfel că în prezent centrul orașului Gyula este îmbogățit și înfrumusețat cu o clădire impunătoare atât prin exterior, cât și prin dăruirea de spiritualitate și har dumnezeiesc a ființelor evlavioase din rândurile ortodocșilor”.

În urma unor conjuncturi nefavorabile, totuși târnosirea bisericii s-a săvârșit mai târziu la 16 octombrie 1994 de către Patriarhul Bisericii Ortodoxe din România, Prea Fericitul Părinte Teoctist, care a participat nemijlocit și la ceremonia de hirotonire și înscăunare a Prea Sfântului Părinte Episcop Sofronie, eveniment ce s-a produs în anul 1999, iar din acel moment biserica a devenit și Catedrală Episcopală. Opt ani mai târziu, s-a desfășurat și ceremonia de hirotonire și înscăunare a actualului episcop al românilor din Ungaria, Prea Sfințitul Părinte Episcop Siluan. În ceea ce privește oficierea slujbelor religioase, Episcopul ne mărturisește că se fac în limba română, dar câteodată și în maghiară, atunci când au loc cununii. De altfel, Prea Sfinția Sa a declarat că au loc și căsătorii mixte fără a schimba confesiunea. Întru promovarea ideii și credinței ortodoxe în rândul tinerilor, în cadrul liceului „Nicolae Bălcescu” se predă facultativ un curs de religie. Referitor la colaborarea Episcopiei Ortodoxe din Gyula cu Patriarhia Română, părintele Siluan a confirmat ajutorul pe care îl oferă aceasta. De hramul Bisericii, care se sărbătorește pe data de 6 decembrie, „Sf. Nicolae”, la săvârșirea



Sfintei Liturghii participă și autoritățile maghiare, ceea ce evidențiază colaborarea dintre instituțiile locale, cu atât mai mult există o conlucrare constructivă cu primăria orașului Gyula, iar primarul orașului, în semn de respect asistă și la slujbele de Paști.

În Gyula există două cimitire românești, lucrul cel mai interesant fiind ritul de înmormântare a defunctului. Deși suntem de aceeași confesiune, am constatat că totuși diferă ritualul de înmormântare de la ei și de la noi din Republica Moldova. Decedatul nu stă în casă trei zile cum se obișnuiește, ci imediat este transferat într-o capelă din interiorul cimitirului, unde se odihnește până ce este înhumat. În urma vizitării și participării la oficierea slujbei divine din Sfânta Duminică, am rămas plăcut surprinsă de existența multor scaune instalate în interiorul lăcașului sfânt. Deși majoritatea basarabenilor suntem de religie ortodoxă, în interiorul bisericilor noastre existența scaunelor este minusculă și în timpul slujbei obișnuiesc să se odihnească doar bătrânii, restul enoriașilor stând în picioare. Atunci când Episcopul Siluan ne-a mărturisit că biserica ortodoxă nu vede probleme în instalarea lor în interiorul lăcașului sfânt m-am gândit de ce nu ar accepta și preoții noștri acest lucru căci poate fi cu siguranță un stimul veritabil pentru ceilalți oameni la venirea frecventă în casa Domnului.

Din discuțiile cu Prea Sfințitul Părinte am aflat că problemele cu care se confruntă Episcopia Ortodoxă a românilor din Gyula țin nemijlocit în mare parte de finanțe. Mai mult decât atât, un mare dezavantaj îl constituie lipsa

unei tipografii la Episcopie. Colaborarea cu autoguvernarea este destul de anevoioasă, datorită „orgoliului” celor de acolo, și generează probleme de natură financiară. La fel o problemă majoră constituie restaurarea bisericilor, care necesită cheltuieli colosale, și salarizarea preoților. În urma interviuării PS Siluan, Sfinția sa ținea să sublinieze că atât numărul botezurilor cât și a prezenței tinerilor la biserică scade uluitor, situație explicată prin alegerea de către familiile mixte a altor confesiuni decât cea ortodoxă și prin scăderea natalității, proces ce este cunoscut în mai multe state ale lumii. Cu toate acestea, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, se simte un flux al românilor în Gyula și nu numai, care vin și vizitează inclusiv Episcopia, fapt ce bucură destul de mult fețele bisericesti.

Putem susține, în concluzie, că aceste instituții, prin existența și activitățile lor zilnice, permit menținerea și continuitatea vieții românilor din Ungaria. Autonomia Guvernării pe Țară reprezintă forma de instruire civilă, de menținere a ordinii civice în comunitatea românească, iar actorii activi ai acestei autonomii îl constituie nemijlocit Centrul de Documentare și Informare al AȚRU, școala, grădinița, presa, canalul de televiziune și desigur Biserica. Totodată, identificarea națională se menține datorită promovării și valorificării ideilor naționale prin diferite festivaluri, concursuri și multe alte activități ce țin de viața de zi cu zi a românului din Ungaria.

*Arsene Sofia, masterandă Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova*



## ”Mai mult curaj în a exprima gândurile...”

Cu acest mesaj se adresează studenților – jurnaliști din Republica Moldova, Dan Tomozei, redactor – șef la revista “Dacii liberi”, Sibiu. Totul s-a început în 2008 când a fost dat startul unei colaborări binevenite dintre Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, USM și inițiatorii Proiectului “*Tabăra europeană de jurnalism EST – VEST*”. Mai multe despre această colaborare, dar și despre viziunea ziaristului despre jurnalism aflu din interviul ce urmează.

### **Care a fost primul dumneavoastră contact cu presa?**

Primul contact cu presa a fost făcut în liceu, când cotidianul cu cel mai mare tiraj din Sibiu, Tribuna, a decis înființarea unei redacții de tineret. Era în anul 1992. La început am fost colaborator extern, apoi, după câțiva ani, am avut șansa de a intra în redacția de seniori.

### **Care au fost primele materiale publicate?**

În mod firesc, au fost materiale despre marile “nimicuri” ale tinereții. Bine, erau alte vremuri. Nu ne preocupam de discotecă, de mondenități. Dacă vrei, cel mai mare eveniment al anului, pentru tineri, era dedicat liceenilor: “Balul adolescenților milionari”. Evident erau tinerii milionari în spirit, idei, dorința de viață etc. Acolo se adunau cei mai

inteligenti și mai frumoși elevi ai Sibiului și despre ei scriam. Apoi scriam despre elevi și profesori, dar nu despre școală. Alegeam evenimente din viața de după ore. Căutam atunci să nu transformăm “Tribuna tinerilor” într-o publicație didactică. Rețin că unul dintre materialele scrise privea un mare marș al elevilor de liceu împotriva depozitării în județul Sibiu a unor mari cantități de deșeuri aduse tocmai din Germania. Cred că era în anul 1993.

### **Ce trebuie să faci ca să reușești în jurnalism?**

Să - ți propui să reușești, dar să nu faci din această țință o obsesie. Nu cred că există jurnalist care a făcut o profesie din asta, să nu fii greșit major. Tinerețea de multe ori te împinge spre situații în care ai impresia că ai descoperit apa caldă, că ai pus coada la prună. După 16 ani de presă locală, din care 12 am scris pentru presa națională din România, nu pot spune că am reușit în meseria asta. Totul este un joc, o negociere în care trebuie să ai în calcul demnitatea - moralitatea. Poți să le ai fie pe amândouă, fie pe niciuna. Dacă renunți la adevăr, la a avea mereu și mereu în fiecare subiect, în poziție centrală, OMUL, atunci nu ajungi jurnalist. Personal am ales, la Sibiu, să îmi deschid propria revistă cu tematică social-politică pentru a avea libertatea de care simt că am nevoie atunci când scriu.

Și așa, împreună cu colegii mei am ajuns să fim singurii care scriem despre afacerile primarului și acelor din jurul lui. Este o libertate care costă, însă cu toții și atunci când tremurăm și atunci când dormim o facem cu conștiința liniștită.

### **Ce cunoașteți despre jurnalismul din RM?**

Este o întrebare la care nu am un răspuns bine structurat. În vizitele făcute la Chișinău am cumpărat toate ziarele de limbă română. Am căutat să înțeleg în primul rând care este mecanismul, modul de gândire al celor care scriu la ziar în Republica Moldova. Încerc un sentiment oarecum confuz dacă este să mă refer la conținutul presei moldovene. Știu că Ziarul de Gardă se declară de investigație, apoi că Jurnalul de Chișinău și Timpul sunt declarate de opoziție și că Moldova Suverană este publicație puterii politice de stat. Oricum aș lua cele patru publicații, am sentimentul că citesc presa românească din anii '90. Nu am căderea să judec însă de prea multe ori am sentimentul că aluzia, trimerile subtile la oameni și fapte înlocuiesc concretul, expunerea directă a faptelor și personajelor vizate. De multe ori, ca cititor de ziar de Chișinău, aveam nevoie de lămuriri din partea prietenilor dat fiind că nu înțelegeam nici despre cine este vorba și nici despre ce fapte vorbeau semnatarii articolelor. Ironia, aluzia pot face parte dintr-un text jurnalistic, însă nu trebuie să ajungă să domine textele de fond, editorialele.

În același timp, resimt în presa din Republica Moldova o presiune, o constrângere, o reținere în scriitură. E un fel de auto-cenzură parcă impusă de factori externi, nu de o realitate obiectivă, de creație, de redacție. Dar, dacă iau în calcul presiunile asupra presei de aici, vezi cazul Jurnalului de Chișinău, găsesc o explicație. Totuși, presa dacă nu are curaj, dacă nu luptă într-un adevăr și libertate, nu face decât să arunce oamenii în dezinformare și în final în manipularea politică și economică. Cred că este nevoie de responsabilitate. Oameni au nevoie de explicații, au nevoie să înțeleagă de ce o duc fie greu, fie ușor. Iar aceste explicații trebuie să vină de la presă.

### **Știu că ați avut o colaborare cu studenții de la Facultatea de Jurnalism, USM. Ce ne puteți spune?**

Colaborarea cu Facultatea de Jurnalism din cadrul USM s-a concretizat în anul 2008 prin cele două etape parcurse în luna iunie la Sibiu și în septembrie la Chișinău. În vară un număr de opt studenți și doi profesori au fost invitați la Sibiu pentru a participa la Tabăra europeană de jurnalism "EST - VEST", iar în toamnă am întors vizita în cadrul facultății din Chișinău pentru a căuta noi punți de colaborare. Ceea ce ne propunem noi este să permanentizăm proiectul de vară, așa încât să putem aduce anual un grup de 8 studenți și doi profesori la Sibiu și să continuăm realizarea publicației "EST - VEST" care a debutat în vară pe timpul taberei. Dacă vom reuși să concretizăm relația noastră și printr-un protocol între cele două facultăți, vom vedea. Important de reținut este decizia noastră ca în vară noi studenți să ajungă în România, în cadrul programului.

### **Cum vă par studenții - jurnaliști din Republica Moldova?**

Am avut ocazia, în septembrie să îi văd pe cei care au venit în iunie la Sibiu, dar mai ales am avut întâlniri la sala de curs

cu studenții la jurnalism din Chișinău. Evident, studenții sunt la fel peste tot, însă dacă este să facem o diferență atunci trebuie să spun că la Chișinău este bine că să pune mai mare accent pe partea practică a profesiei. Faptul că studentul la jurnalism are sarcini precise în perioada de practică constituie un avantaj în comparație cu studenții de la Sibiu. Mi-aș permite să le recomand studenților din Chișinău să aibă mai mult curaj în a exprima gândurile și totodată să nu accepte imaginile de fațadă ale evenimentelor din jur.

### **Faceți o comparație între studenții-jurnaliști din România și cei din RM?**

Dincolo de diferențierea făcută mai sus, în mod evident, studenții din România au avantajul liberei circulații, dar și a unei mai mari libertăți de opinie. Șansa de a fi membră a UE, deschide României o perspectivă nelimitată dacă este să privim numai lipsa constrângerilor de ordin teritorial. Dar, atunci când ai mult spațiu de mișcare ajungi să nu mai vezi obiectiv evenimentele din jur. Și atunci ai tentația să crezi că și resursele și oportunitățile sunt limitate. Cred că studentul din România uită de multe ori că înainte de premiu este nevoie de muncă și tenacitate.

### **Dacă ați angaja la ziarul dumneavoastră un jurnalist basarabean, ce cerințe ați înainta?**

Îmi permit să zâmbesc ... Deja de mai mult timp colaborăm cu basarabeni fie aflați deja în România, fie de dincolo de Prut care ne desparte. În pagina "Est - Vest" din revista "Dacii liberi" constant relatăm evenimente despre românii din Republica Moldova. În mod evident, principala condiție este legată de imaginație și tenacitate. Imaginație pentru că nu orice eveniment este o știre. Tenacitate pentru că a scrie la ziar nu este o joacă de care să te plictisești după o vreme. Este o luptă în principal cu tine și cu propriile convingeri care, de cele mai multe ori, nu sunt cele mai corecte și obiective.

*Interviu realizat de Adelina Carabulea*





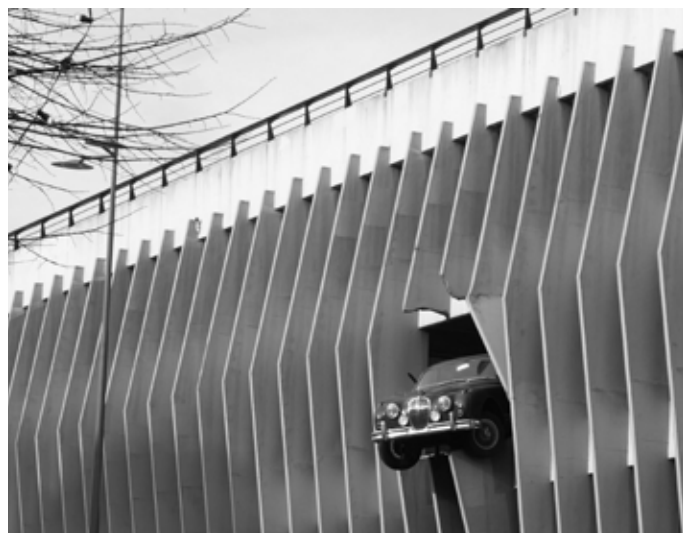
# Coraportul dintre Parlament și societatea civilă

*Transparență, eficiență, deschidere, spiritul de dialog, responsabilitate/ raportare, respectarea legii, acceptarea diversității și a pluralismului - sunt doar unele din clauzele ce presupune o colaborare dintre Parlament și societate civilă.*

O cooperare permanentă și deschisă dintre Parlament și societatea civilă presupune un impact asupra populației. Or, puterea legislativă, prin activitatea sa, ținând cont de recomandările societății civile poate asigura un echilibru în societate. Contribuția societății civile la în acest context este de evalua problemele cu care se confruntă societatea, încurajarea inițiativelor civice, eficientizarea democrației participative și a procesului decizional etc.

Organizațiile societății civile pot avea un rol important în mobilizarea diferitor actori sociali în scopul unei participări mai eficiente/ intense în procesul politic și a guvernării publice. Ca să ajungem însă, la toate aceste deziderate este necesar să respectăm anumite principii. Acestea vin să potențeze criteriile pe care se bazează o cooperare eficientă dintre Parlament și societate civilă. Principiile care stau la baza acestei cooperări sunt: participarea, transparența, egalitate, independență, eficiență. Așadar, organizațiile societății civile vor implicate în procesul de cooperare și beneficiază de un tratament egal și deschis. Prin implicarea societății civile activ și constructiv în procesul de cooperare, propunerile lor vor putea să aibă un impact asupra dezvoltării inițiativelor legislative, iar Parlamentul să poată beneficia din plin de pe urma procesului de cooperare.

Organizațiile societății civile pot contribui la o cooperare responsabilă prin sporirea transparenței și a accesibilității informației despre constituirea și implementarea politicilor guvernamentale. Activități ale societății civile care servesc realizării acestor obiective pot fi: identificarea, publicarea și distribuirea informației despre subiecte de legislație, prevederi legale, bugetarea resurselor pentru cheltuieli



publice, implementarea politicilor și a programelor și despre subiecte de interes special. Informația poate fi publicată și distribuită direct de către grupuri în cadrul societății civile, sau prin mass media.

Participarea societății civile la procesul de cooperare cu Parlamentul formează și o echitate socială prin respectarea drepturilor omului și a legii. Aș putea menționa aici rolul de advocacy al organizațiilor specializate în drepturile omului în exercitarea presiunii pentru implementarea legilor existente, propunerea unor inițiative legislative și a unor reforme instituționale pentru îmbunătățirea funcționării și responsabilității față de societate a organelor de stat de securitate și poliție. Tot aici, putem menționa și rolul protector al societății civile în protejarea indivizilor amenințați de state represive, apărarea drepturilor lor prin procese legale oficiale, de exemplu prin prestarea de servicii paralegale grupurilor de cetățeni care nu au acces liber la instanțele de judecată.

Pe data de 19.12.2005, în temeiul articolului 73 al Constituției Republicii Moldova și articolului 44 al Regulamentului Parlamentului, Președintele Parlamentului Marian Lupu a înaintat cu titlul de inițiativă legislativă proiectul hotărârii Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Concepției privind cooperare dintre Parlamentul Republicii Moldova și societatea civilă. Astfel, aici întâlnim și formele de cooperare dintre Parlament și societate civilă. Acestea sunt: consultare permanentă, întruniri ad-hoc, audieri publice, conferințe anuale. Astfel, Parlamentul Republicii Moldova este obligat să pună la dispoziția societății civile proiectele de acte legislative.

Nu ne rămâne decât să urmărim cu se desfășoară această cooperare. Iar pentru o bună cooperare trebuie să fim active, să ne implicăm, să promovăm și să știm exact ce vrem.

*Eugen Frunză*





Silvia Gonciar:

## „Cea mai mare bogăție a neamului nostru sunt colindele”

Pentru că suntem în perioada sărbătorilor de iarnă, am hotărât să realizăm un interviu cu interpreta Silvia Gonciar.

**Doamnă Gonciar, care este aportul tehnologiilor moderne în realizarea unei melodii ce urmează să fascineze publicul?**

Fără îndoială, tehnologiile moderne au un rol important în procesul de creație, astăzi datorită acestor tehnologii se realizează niște lucruri extraordinar de frumoase, fapt ce nu poate fi pus la îndoială. Însă utilizarea exagerată a acestora se poate răsfrânge și negativ asupra procesului de creație...

**La ora actuală, cât este de greu să devii un interpret consacrat?**

Să fiu sinceră, este destul de dificil să te lansezi ca interpret în Republica Moldova, mai ales în cazul meu, după o pauză de 16 ani, a te relansa este un proces foarte anevoios, dar având potențial și alegându-ți foarte minuțios repertoriul, sunt sigură că reușești să înfrunți toate greutățile zilelor de astăzi.

**Se poate lansa ca interpret o persoană care nu are auz muzical?**

Vai de capul ei. Cu părere de rău în ultimul timp în Moldova avem foarte mulți „interpreți” de acest fel. Soțul meu, fiind prezent atunci când am înregistrat un CD cu romanțe, de fapt, primul de acest fel din Republica Moldova, văzând care sunt posibilitățile tehnice actuale, a fost de părerea că așa poate cânta și el. Din păcate se cântă foarte puțin *live*, predomină muzica computerizată. Eu, spre exemplu, nu cânt niciodată *play-back* și nici nu îmi închipui cum ar putea cânta cineva o romanță în acest fel.

**S-a cântat în familia dumneavoastră? S-au utilizat tot felul de tehnologii moderne pentru acele timpuri?**

Da, s-a cântat mult în familia noastră. Mama avea o voce foarte melodioasă și în serile lungi de iarnă cântam toți la gura sobei, scărmanând lână... Tehnologia care am utilizat-o, a fost lumânarea de după sobă și îndemnurile mamei pe care o consider și acum o persoană cu un auz muzical foarte rafinat.

Fără îndoială un aport esențial în formarea mea muzicală l-au avut și maicile de la mănăstirea Tabăra, care au rămas în sat după închiderea acesteia. Astăzi, datorită arhimandritului Vasile Ciobanu, duhovnicul acestui sfânt lăcaș, se mai pot auzi unele cântări de odinioară...

După ce mănăstirea a fost închisă, maicile au rămas să trăiască acolo în continuare. La o ceremonie, la o sărbătoare de familie, se cânta foarte frumos. Maicile o aveau în calitate de dirijor pe Maica Mavra care a absolvit conservatorul din Leningrad, actualul Sankt-Petersburg.

Încă de pe atunci am avut ocazia să audiez o muzică foarte fină, foarte frumoasă și cred că aceasta a fost cea mai mare fericire...

**Care este specificul sărbătorilor de iarnă la Tabăra? Prin ce se deosebește de celelalte zone?**

Contrar faptului că trăiam într-un regim ateu, la Tabăra întotdeauna s-a colindat. Și acum îmi aduc aminte cu drag de acele momente deosebite ale copilăriei mele. Satul este așezat pe patru dealuri, de pe un deal se auzea o ceată de colindători, de pe alt deal se auzea o altă ceată, și când se întâlneau în mijlocul văii se crea o armonie de nedescris. Așa țin eu minte că se sărbătorea Crăciunul când eram micuță.

**Cu uratul mergeau și fetele?**

Nu se prea obișnuia, dar până la urmă se mascau și înscenau fragmente din diferite opere literare, în final ieșea ceva frumos.

La mănăstire se cântau niște colinde frumos armonizate, în sat se cântau colindele laice. Copiii din mahalaua ceea cântau un tip de colinde, din cealaltă parte a satului, din mahalaua de sus - alte colinde și când se întâlneau, se întreceau care ceată cunoaște mai multe.

**Doamnă Gonciar, de unde sunt aceste romanțe deosebite incluse în CD-ul proaspăt lansat?**

Majoritatea romanțelor pe care le-am inclus în acest CD le știu de la mama și prima se numește „Fă-ne Doamne iar copii”. Această romanță, pe care o știu de mică, am ținut neapărat să o includ pe acest CD alături de altele



culese de la mama, de la sora Raisa care a fost și prima mea profesoară de muzică și de la alte persoane iubitoare de folclor. Romanțele care urmează să facă parte din repertoriul meu le aleg, în primul rând, după text, dacă acesta îmi atinge adâncul sufletului, atunci merg mai departe și studiez melodia.

### Anul trecut ați luat premiul mare la Târgoviște...

Da, evenimentul care a marcat anul 2008 a fost premiul mare de la Târgoviște. Premiul respectiv a venit pe neașteptate, pentru că nu eu trebuia să merg la concurs, ci o altă persoană, (eu am luat premiul mare la „Crizantema de Argint” în 2007, am plecat în acel an, dar nu a fost să fie), din anumite considerente ea nu a putut merge la Târgoviște și atunci membrii juriului au făcut un sfat și au hotărât ca persoana ce o va înlocui să fie Silvia Goncear. Le mulțumesc din suflet tuturor, domnului Gorceac, membrilor juriului, Mihai Munteanu, Petre Neamțu, care au hotărât să plec eu și aceasta s-a dovedit a fi șansa mea și le sunt foarte recunoscătoare că au avut încredere în mine.

### Ca să revenim la capitolul sărbătorilor de iarnă, la Chișinău se mai colindă?

Da, să știți că am foarte mulți prieteni care respectă cu sfințenie aceste tradiții, dar și elevii mei neapărat la Crăciun vin să mă colinde. Toți apropiații mei sunt muzicieni, fiecare posedă câte un instrument muzical: o vioară, un acordeon, un clarinet și în fiecare an de Anul Nou și de Crăciun, neapărat îmi cântă o colindă veche, iar eu îi primesc cu mare drag pentru că îi iubesc foarte mult și mă bucur de realizările lor. Pentru familia noastră

ziua de Crăciun avea un farmec aparte, când ne trezeam dimineața, deja fierbeau sarmalele pe plită, tata ne pune pe toți în rând și ne spăla, apoi ne așezam în genunchi în fața icoanei și spuneam rugăciunea specială de Crăciun, Tatăl Nostru. Mama cu tata se așezau sub icoană, iar noi toți treceam și le sărutam mâna dreaptă, obrazul și după aceea ne așezam la masă. Era o atmosferă de nedescris. Aveam impresia că mă ridic de la pământ, era ceva ce nu poate fi exprimat în cuvinte...

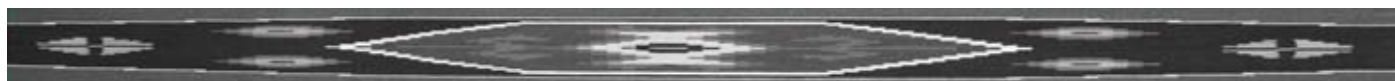
### Vorbeți mai devreme de minunata muzică de la mănăstirea Tabăra, maicile sunt cele de la care culegeți cântecele?

Din păcate maicile care ne-au legănat copilăria noastră nu mai sunt. Fusese închisă mănăstirea, maici noi nu mai veneau, cele prezente au plecat în alte mănăstiri, iar odată cu ele a plecat și această „zestre”. Maicile pe care le-am cunoscut noi erau niște persoane cu un suflet mare, unele dintre ele erau considerate sfinte. Casa noastră era alături de mănăstire și pentru mine era o satisfacție deosebită să merg pe cărărușele de la mănăstire, pavate cu pietre mari. Intrând în curte, simțeam o liniște sufletească deosebită, discutam cu maicile ore în șir, erau niște personalități deosebite.

### Doamnă Silvia Goncear, vă mulțumesc și vă doresc Sărbători fericite.

Să trăiți, să înfloriți,  
Ca merii, ca perii,  
În mijlocul primăverii.  
La anul și la mulți ani!

*Interviu realizat de Vlad Madan*



## Datini și obiceiuri de iarnă din Bucovina

*Suntem ceea ce ne-a fost dat să fim: ROMÂNI, iar identitatea noastră, ca neam stă în ceea ce am știut să păstrăm de la bunii noștri străbuni: DATINILE și OBICEIURILE.*

*În zile de sărbătoare, ne-am purtat portul popular (asta până când nu ne-am mai simțit oropsiți). Am lepădat straielile străbune, dar în sinea noastră suntem aceiași. Au rămas să le poarte cu dor de casă și de neam, tot ai noștri.*

Niciunde parcă sărbătorile de iarnă nu sunt mai fastuoase ca-n **Bucovina**. Datini păstrate din moși strămoși se întorc spre a hrăni spiritele mâinate de dorul vremurilor de demult.

Atât Bucovina de Nord, cât și Bucovina de Sud își pun straie de sărbătoare în preajma Crăciunului. Pregătirile încep o dată cu lăsatul secului (potrivit credinței neamului, postul purifică). Bucovinenii, oameni încercați de-a lungul vremurilor, nu-și pângăresc trupurile nici chiar în ziua Sfântului Ignatie (popular: *Ignat*) când, după datina străbună, se sacrifică porcii. Cârnații, toba, caltaboșul și răciturile, preparate și ele după rețete știute din bătrâni, urmează a împodobi din belșug masa de Crăciun.

Cu câteva zile înainte, satele răsună de glasuri de copii (băieți) ce strigă-n cor „*Kyrie eleison*” (Doamne miluiește), însoțindu-l pe preotul locului care vine să vestească Nașterea lui Hristos și să-i binecuvânteze pe toți ai casei. Nu rămâne casă în care să nu fi fost adusă vestea cea bună.

În Ajunul Crăciunului, cete de **colindători**, „bat” satele în lung și-n lat de cum se-ntunecă și până după miezul nopții, ignorând gerul și troienele, vestind și ei Nașterea Domnului. Pentru colindul lor sunt răsplătiți cu colăcei, mere, nuci și bani.

A doua zi, an de an, tradiția readuce în casele bucovinenilor, **Stelarii** și **Irozii**. Primii, constituiți în

# Fantasmagoria Divină

grupuri de câte trei și având confecționată o stea, au menirea de a reaminti episodul biblic al Magilor. Ei vin să se închine la icoana Mântuitorului așezată la loc de cinste în fiecare casă de gospodărie; Irozii însă întruhidează armata împăratului ce a dat ordin ca Mesia să fie găsit și ucis. Potrivit credinței populare, aceștia colindă satele an de an ca dovadă a neizbânzii lor.

În data de 29 decembrie are loc așa-zisa coborâre a **Caprelor** din munți. În această zi se desfășoară un adevărat festival, unde *caprele* (împodobite cu ștergere tradiționale), *urșii*, *moșii* și *urătorii* înarmați cu bice, zurgălăi și buhaie se întrec în măiestrie. Serbarea culminează cu plecarea bandelor (sub îndrumarea unui *căpitan*) spre munți, urmând ca până pe 1 ianuarie să umble prin sate, în chiote și voie bună. Spectacolul **urăturilor** are un caracter hilar,



aceștia, urătorii, reușind să zugrăvească în linii comice trăsăturile de caracter ale gazdei. Gospodarilor le sunt amintite faptele bune sau rele din anul ce tocmai se termină și li se fac urări de an bun.

Un alt obicei din Bucovina este cel al **bradului**. În ajunul Sfinților, celor ce-și serbează onomastica, li se înalță la poartă brăduți împodobiți. Ideal este să nu fie descoperiți cei în cauză, dar și într-un caz și-n altul, ei sunt invitați la ospăț.

În Ajunul Bobotezei, din blocuri de gheață adunate de pe râuri, sătenii sculptează minunatele cruci, simboluri ale venerației creștine și a răscumpărării omenirii prin pătimire, acestea urmând a fi înălțate în fața bisericilor a doua zi. Tot acum, satele vuiesc de cântările preoților. Se sfințesc fântânile, izvoarele și locurile de unde animalele se adapă. Din acest moment, timp de o săptămână, nu se irosește apa, existând credința că o dată cu săvârșirea Sfintei Slujbe a Botezului Domnului toată apa s-a preschimbat în aghiazmă mare.

Așadar, Bucovina rămâne locul unde credințele populare și practicile rituale creștine se păstrează cu sfințenie din generație în generație și totodată, locul unde datinile și obiceiurile de iarnă s-au păstrat nealterate de veacuri.

**Camelia Bazarcă**

Prin ce se deosebește Fowles de Dostoevski? Și nu doar Fowles, dar și Kundera, Coelho și alți autori contemporani? E mult prea evidentă nepotrivirea: Dumnezeu a încetat să mai fie tema care să ne ademenească, și să ne cheme să înfruntăm susceptibilitatea contemporană. Dumnezeu a devenit un loc gol. Fără îndoială, El apare în episoade, licărește în scenele „de masă”, doar pentru a dispărea din scenă, din motiv că scena e ocupată de alții. Iar licărirea dată, doar reliefează lipsa de utilitate a Acestuia. Este o asemănare dureroasă între Divinitate și luminoasa stea a unui actor care a încetat să mai fie iubit, dar care este filmat din inerție, pentru faptul că este considerat legendar. Și nimeni nu-și mai ascunde irascibilitatea pentru trecutul glorios și acum e momentul pentru răzbunare și e posibilă discreditarea Lui fără teama de a fi judecat. Și iată că Dumnezeu are un rol secundar, El este învinuit pentru toate eșecurile eroilor principali (adică noi). Autorii contemporani au oferit Lui atribuția de geniu nebun care l-a creat pe Frankenstein (iarăși noi, cei care nu purtăm nicio vină) – monstrul care la rândul său a exclus Divinitatea de pe paginile operelor literare.

Dumnezeu apare în opera lui Fowles (și a altor scriitori contemporani) la timpul trecut. Timpul trecut, devine astfel o nouă tehnică teologico-gramatică, ce prezintă Divinitatea ca pe o noțiune mult prea abstractă. Dacă a existat un model esențial dincolo de ghiveciul de intuiții, cu privire la natura existenței umane, acesta este Jocul de-a Dumnezeu. Divinitatea și libertatea sunt concepte total antagoniste pentru John Fowles, acesta afirma că: „Oamenii cred în zeii lor imaginari pentru a nu crede în conceptul opus. Acum sunt la o vârstă care-mi permite să-i înțeleg. Rămân totuși la principiul general, în sensul în care apare în romanul meu: adevărata libertate se află undeva la mijloc, nu există separată într-unul sau în celălalt și, de aceea, libertatea nu poate fi niciodată absolută.” (John Fowles 1976).

Eu însă, am predilecția de a crede că fără Dumnezeu nu poate exista literatură serioasă, nu în zadar Dostoevski a considerat tema centrală a creației sale Divinitatea...

**Larisa Sârbu**



# Vlad Ioviță – unul dintre fondatorii cinematografiei naționale

**În constelația culturii naționale, pe lângă alte personalități valoroase, un loc deosebit îl ocupă cineastul Vlad Ioviță.**

Așa s-a întâmplat, că la 25 decembrie 1935, de ziua Nașterii Domnului după calendarul gregorian, în lume a venit, în sătucul Cocieri din raionul Dubăsari, viitorul regizor al filmelor de nonficțiune „Piatră, piatră” (1966), „Fântâna” (1966), „Malanca” (1968), „Dansuri de toamnă” (1983), al filmului artistic „Dimitrie Cantemir” (1973), etc.

A avut o copilărie mai vitregă, crescând la un orfelinat, după ce își pierduse tatăl, iar puțin mai târziu și mama. A fost selectat pentru școala coregrafică din Peterburg (atunci Leningrad), unde se va reține pentru mai mulți ani. La întoarcere, a pus bazele Teatrului național de balet, fiind susținut de colegii săi P. Leonardi, V. Tihonov și V. Poclitaru. Mai târziu, în 1962 a plecat la Cursurile superioare de scenaristică de la Moscova. Din acel moment a și început destinul său de om al cinematografiei, deși preocupările pentru proză, imagini, forme de expresie cât mai laconice le avea deja în suflet.

Primul film îl turnase încă în 1961, iar randamentul începe să se mărească începând cu anul 1966. D. Olărescu aprecia – „Ioviță era conștient de faptul că nu putea exista o artă profundă, veritabilă, fără de întoarcerea la începuturile primordiale și la momentele ancestrale ale neamului, fără de tainele mitologiei și filosofiei lui, fără de marea lui bogăție spirituală”. În acest sens se înscriu filmele documentare de o izbitoare profunzime artistică, de la începutul creației sale – „Fântâna” (1966) și „De sărbători” (1968). În primul caz, „înălțarea fântânii integrează și chipul apostolic al fântânarului, care atinge semnificațiile dramaticului, ale dramei dintotdeauna a creatorului pentru care creația sa este actul primordial al existenței”. Iar în „drama populară Malanca, ce stă la baza filmului „De sărbători”, este vorba de o sacrificare în numele frumosului... eroina Melania, conform legendei, și-a sacrificat viața pentru a salva o cetate asediată de turci” (D. Olărescu).

**Bineînțeles că au apărut și oameni care au încercat să îl oprească din drumul său, atât în rândul conaționalilor, iar în final și în forurile de partid. Totul a culminat cu ședința CC al PCM din 7 aprilie 1970, când s-a dat următorul verdict – „Toate filmele create de Vlad Ioviță („Piatră, piatră”, „Fântâna”, „Se caută un paznic”) sunt ideinic vicioase”.**

Însă, câinii au lătrat în toate epocile, iar creatorii, deși cu suferințe interioare pe care doar le putem bănuî, și-au continuat drumul pe care retroactiv nu îl putem aprecia decât ca triumfal și plin de viață și de renaștere pentru cultura națională.

V. Ioviță a elaborat o întreagă filosofie a laconismului și a tăcerii prin creația sa. De altfel singur nota la un moment dat – „am învățat să ne exprimăm laconic. Capodoperele noastre populare, bunăoară, sunt un exemplu în acest sens.

Și pe bună dreptate. Durerea, oricât ar fi de mare, gândul, oricât ar fi de înaripat și de profund, și chiar situația epică, oricât de epică ar fi ea, nu are nevoie de tone de cuvinte și spații nelimitate pentru a se întrupa artistic”. Cu toate acestea, în ce privește raportul dintre arte și mijloacele de expresie – „cred că imaginea cinematografică nu poate înlocui cuvântul, cuvântul cel talentat și firesc. E imposibil a filma o metaforă eminesciană și pușkiniană, un sunet din muzica lui Mozart sau a lui Chopin”.

Printre colaboratorii apropiați ai lui V. Ioviță au fost Gheorghe Vodă, Serafim Saka și Pavel Bălan. Primul din ei, se născuse și el al un sfârșit de decembrie (24) în anul 1934 în satul Văleni din Cahul și a activat ca regizor la studioul „Moldova Film” între anii 1965 și 1971. Cei patru menționați mai sus, alături de ei Anatol Codru, prin filmele ce le-au lansat, au dat naștere unui fenomen cultural fără precedent. „Poeticul devenind cea mai importantă trăsătură distinctivă a cinematografiei de nonficțiune și a celei de ficțiune. Se pune baza școlii filmului poetic... Și nu mai puțin important e și faptul că prin aceste filme s-au conturat perspectivele, modalitățile și aria de investigație a cineastilor, s-a regăsit expresia ce se afla mai aproape de felul nostru de a fi...” (D. Olărescu).

Printre volumele de proză pe care le-a publicat V. Ioviță sunt „Friguri” și „Un hectar de umbră pentru Sahara”. Din cel de-al doilea face parte și nuvela „Dincolo de ploaie”, un mic roman al destinului unei întregi generații plecată de la țară, și apoi, datorită formației artistice aflându-se într-un peregrinaj continuu (la propriu sau mental), neputându-și găsi locul. Dar dincolo de acestea, e și iubirea, acea iubire pe care mulți din cei care i-au analizat opera nu i-au înțeles-o și i-au supus personajele unor tipare nedrepte. Vanuța, supranumit Milionaru, și Victoria, iubita lui, care insistă să-și trăiască iubirea departe de ochii satului. Dacă doriți, sunt de fapt două personaje eminesciene, ajunse să trăiască după 1950 într-un sat colectivizat.

V. Ioviță a mai scris și poezii. Nu atât de multe, dar foarte expresive și sensibile. Iată o mostră – „Dimineța asta e foarte ciudată./ Totul e altfel, nu știu cum.../ Undeva parcă râde o fată/ Scăldându-se ‘n ape cu flori de fum”.

A plecat la Domnul la doar 48 de ani, lăsând o bogată moștenire...

M-am bucurat mult când am dat de cartea „Vlad Ioviță dincolo de timp. Studii”, apărută la Editura Cartea Moldovei, în anul 2005 sub îngrijirea lui Dumitru Olărescu.

Prin revalorizarea trecutului și simbolurilor fundamentale din spiritualitatea națională, Vlad Ioviță se situează postum dincolo de timp, după ce, la începuturile carierei sale se autoplasa într-un fel oarecum romantic post-eminescian „dincolo de ploaie”, de fapt dincolo de tot realismul socialist. Căutați și citiți cartea despre Vlad Ioviță. E un real prilej de bucurie și de împlinire spirituală.

**Marius Tărățu**



## **VORONEȚ**



**Bătrânii noștri au zugrăvit un cer  
Și l-au întins pe-un zid de mânăstire.  
Tu, călător oprește-te smerit!  
Aici e-o poartă către nemurire.**

**A fost înscrisă-n zid o taină aspră:  
Un timp învins de omul efemer.  
Înscris, ce spune că și huma noastră,  
Pământul ce-l călcăm e tot un cer.**

**Străine! De ai cugetul curat  
Adastă aici ca orișice drumeț.  
Și-ai să înțelegi de ce copiii noștri  
Au ochi albaștri, ochi de Voroneț!**

**Eugen Jitariuc**

## Grigore Vieru a plecat la Domnul...

Se vede că am greșit mult în fața Bunului Dumnezeu, dacă a hotărât să îl ia dintre noi pe Grigore Vieru; cred că nu îl meritam pe Marele Poet. Tot așa cum nu l-au meritat pe Eminescu nici înaintașii noștri. Acum, cei doi privesc de sus spre nimicnia noastră... La 18 ianuarie am rămas orfani...

Cel care avea să spună: „Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul.” se naște la 14 februarie 1935 în satul basarabean Pererâta. Debutul literar și-l face în anul 1957, cu placheta de versuri pentru copii, „Alarma”. Anul 1968 este crucial pentru activitatea literară a Poetului – apare volumul de versuri „Numele tău”, prefața fiind semnată de Ion Druță. Volumul se bucură de înalta apreciere a criticii literare, fiind studiat chiar din anul apariției în cadrul universităților la orele de literatură. Trei poezii din volum sunt intitulate „Brâncuși”, „Tudor Arghezi”, „Lucian Blaga”, iar două sunt închinat lui Nicolae Labiș și Marin Sorescu.

1973 este anul în care Grigore Vieru trece Prutul, făcând parte dintr-o delegație de scriitori sovietici. Aici participă la întâlnirea cu membrii redacției revistei „Secolul 20”: Dan Hăulică, Ștefan Augustin Doinaș, Ioanichie Olteanu, Geo Șerban și Tatiana Nicolescu. La rugămintea sa, vizitează mănăstirile Putna, Voroneț, Sucevița, Dragomirna și Văratec. Se întoarce la Chișinău cu nenumărate cărți.

În 1974, dă curs unei invitații oficiale din partea lui Zaharia Stanciu, președintele Uniunii Scriitorilor din România. Cu această ocazie călătorește în Transilvania, însoțit fiind de Radu Câmeci. Peste un an, mai primește o invitație din partea Uniunii Scriitorilor, fapt care îi permite să viziteze împreună cu soția mai multe orașe din România: București, Iași, Constanța, Cluj-Napoca.

Dacă ar fi să dăm un al doilea nume Renașterii Naționale de la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, acest nume ar fi „Grigore Vieru”; Poetul, alături de alți mari patrioți a fost trupul și sufletul evenimentelor de atunci; cine știe dacă ar mai fi existat un Pod de Flori fără implicarea lui...

După '90 asupra noastră s-au abătut multe urgii, Poetul a străt drept scut și ne-a ferit... Și nimeni dintre noi nu l-a sprijinit, nimeni dintre noi nu i-a legat rănilor – el cu creștinească dragoste ne-a iertat și ne-a apărut mai departe.

Acum Cavalerul nu mai este, iar noi îl plângem cu vinovate și întârziate lacrimi, așa cum o facem mereu de fapt – apreciem un om abia după ce trece în eternitate, închinăm ode și ridicăm statui abia atunci când cel plecat ne privește cu dragoste și tristețe de Sus...

Cernit este Cerul Patriei, sunt cernite piscurile Carpaților, cernite fiind și apele Mării Negre, a Dunării și a Prutului, tot așa cum haină de doliu poartă Bucovina, Valea Timocului, Voivodina și Insula Șerpilor... Acum totul e suspin și rugă... Dumnezeu să-l odihnească în pace pe Grigore Vieru.

*Nicu Cărlig*